ION BARBU ÎN EDIŢIE NOUĂ • TINERI AUTORI • ARTE • SPORT

Anul XIII
37 (437)
Sîmbătă
12 septembrie
1970
8 pagini
1 leu

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

DIONYSOS CONDUCÎNDU-ŞI CORTEGIUL (500 î.E.N.)

Şcoala

Ne aflăm în preajma deschiderii şcolilor, eveniment aflat deopotrivă în atenţia celor mai diferite generaţii — elevi, profesori, părinţi — cît şi în atenţia deosebită a preocupărilor importante de ordin social-cultural care animă întreaga noastră colectivitate obştească.

Şcoala este o problemă care priveşte direct viitorul, cultura şi pregătirea socială de mîine a celor ce vor prelua serioase îndatoriri cetăţeneşti — şi de aceea prezentul şcolii, cultivarea celor mai bune tradiţii ale învăţămîntului devin chestiuni de interes fundamental pentru progresul existenţei materiale şi spirituale ale unui popor. Avem tradiţii strălucite în domeniul învăţămîntului, deşi istoria lor nu e prea îndepărtată. Faptul că dezvoltarea rapidă şi de anvergură a şcolii la noi a coincis cu vremurile moderne e nu numai un semn de tinereţe, dar şi unul de calitate spirituală, de sensibilă acordare la procesul viu, nou, al dezvoltării şi mutaţiilor sociale, la procesul de mari progrese înregistrate impetuos în domeniul ştiinţelor şi culturii.

Cît de mare a fost şi este interesul societăţii noastre socialiste pentru şcoală şi învăţămînt, dovadă stau continua înzestrare materială oferită lăcaşurilor de studiu pentru cele mai tinere generaţii, permanentele înnoiri care s-au adus sistemului de învăţămînt, gradelor sale de instrucţie, răspîndirii reţelelor de şcoli în întreaga ţară în vederea realizării unui echilibru de dezvoltare şi de acces la binefacerile culturii şi civilizaţiei.

Răspunderile sociale sînt, în acest sens, pe cît de mari, pe atît de esenţiale, ele revenind deopotrivă profesorilor, tinerelor generaţii, celor care întocmesc cărţile de studiu necesare, manualele de învăţămînt. Şcoala nefiind un dat, ci o realitate în plină mobilitate, un fenomen dintre cele mai sensibile la perpetuă înnoire, a chemat şi cheamă la gîndire vie, la înaltă conştiinţă civică faţă de răspunderile sociale prezente şi faţă de acelea la care viitorul patriei ne obligă.

În preajma deschiderii noului an şcolar, medităm, de aceea, nu asupra unui eveniment trecător, oricît mişcare afectivă ne-ar produce, ci asupra unei permanenţe de mare valoare obştească, care ne cultivă şi înnobilează unitatea de popor şi de ţară, de încredere şi de profundă responsabilitate faţă de destinele noastre.

LUCEAFĂRUL

ÎN ACEST NUMĂR

Continuă ancheta revistei asupra deceniului literar '60 — '70

Un semn de întrebare

în fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare

Multă vreme am crezut că sînt scriitorul fericit şi inocent care poate să-şi populeze răbdător lumea sa cu noi povestiri şi romane, într-un efort unilateral, neturburat decît de grijile cotidiene, şi care în mod voluntar, cunoscîndu-şi bine puterile, n-a căutat şi nici n-a dorit cu tot dinadinsul, satisfacţiile activităţilor obşteşti. O singură dată am uitat de mine însumi şi am aşteptat acum şapte-opt ani să fiu ales membru al Academiei. N-am fost ales şi orgoliul meu a fost rănit şi desigur că acum nu mai doresc să fiu ales membru al acestui înalt for de cultură. S-a opus atunci, în secţia respectivă, Mihai Beniuc care, bun funcţionar al Uniunii Scriitorilor, nu poseda dezlegarea respectivă de la alte foruri care însă nu era necesară, cum s-a dovedit la alte secţii. M-aş fi simţit jignit dacă nu s-ar fi opus şi G. Călinescu care nu uitase că romanul său **Scrinul negru** îmi displăcuse profund, şi scrisesem în acest sens despre el. Viziunea idilică a adaptării intelectualului român de formaţie veche, estetizant şi idealist în concepţie, la ideile revoluţiei proletare, materialiste, mi s-a părut prea penibilă ca să nu fac opinie separată de corul elogiilor care i se aduceau. Desigur, dacă tribulaţiile bietului Ioanide ar fi fost descrise realist n-aş fi fost atît de rău impresionat de acest roman. În carte, lui Ioanide i se deschideau toate uşile, fără să i se ceară altceva decît declaraţii lozincarde despre socialism. Îi era uşor să le dea ? În realitate, în viaţă adică, după apariţia romanului **Bietul Ioanide, G.** Călinescu a fost scos cu brutalitate de la catedra sa de profesor unde lăsa amintiri şi regrete de neşters generaţiilor de studenţi prin improvizaţiile sale geniale şi talentul său oratoric atît de rar la un gînditor de mare clasă. Aici voi deschide o paranteză, care s-ar putea să aibă legătură cu ceea ce vreau să spun.

Mulţi nu cred că trebuiesc judecate astfel erorile sau scăderile unei mari personalităţi şi că trebuiesc trecute în mod decent, cu vederea, mai ales că toţi avem asemenea scăderi, şi rar meritul de a fi mari. E adevărat, dar din ce e formată atunci o conştiinţă ? Nu din totalitatea actelor şi gesturilor ei **adevărate** ? Puse în lumina **adevărată** a împrejurărilor în care s-au produs, şi care îl pot absolvi dar şi apăsa ? E uşor de pildă să-l acuzi azi pe Flaubert de represiunea Comunei din Paris, cum face J. P. Sartre, la mai mult de o jumătate de secol după producerea evenimentului. Dar e stupid, pentru că starea de spirit de astăzi a domnului Jean Paul Sartre, „revoluţionară" şi pusă la adăpost nu se potriveşte cu starea de spirit a unui scriitor din Franţa anilor 1870, (fără să mai vorbim că protestele aşa-zis revoluţionare ale autorului **Greţei** sînt atît de unilaterale !). Nu l-am citit însă ultima carte despre care recenziile scriu că a căzut în extrema cealaltă, spunîndu-ne el nouă, pe un ton deprimat şi acuzator ce avem de făcut noi, în ţările noastre socialiste, de aici înainte. Da, dacă Flaubert n-ar fi fost numai un scriitor aproape izolat în oraşelul său şi chinuit de ideea perfecţiunii în artă scoţînd adevărate răgete de furie în odaia lui cînd fraza şi cuvîntul nu sunau cum dorea el să le audă, ci ar fi fost şi deputat în guvernul Thiers care a ordonat represiunea, atunci da, îl putea socoti responsabil de execuţiile miilor de comunarzi. Dar el n-a fost ,după cîte ştiu eu, deputat în acel guvern, după cum n-a fost comunard, asemeni pictorului Courbet, care a pătimit mult pentru asta. Nu toţi marii scriitori sînt şi martiri ai unei cauze care adesea n-are nici-o legătură cu lumea pentru care s-au născut ei s-o descrie sau s-o picteze. De pildă, Chagall, care a fost comisar, sau ceva de acest gen, în Vitebsk în timpul perioadei revoluţionare sovietice. Ce legătură are asta cu rabinii lui verzi din frumoasele sale tablouri, sau cu tinerii lui evrei care zboară prin aer sărutîndu-se cu gîturile îndoite ? Splendidul **Nud de-asupra oraşului,** pe care l-am admirat îndelung într-o retrospectivă Chagall la Köln, era tot ce putea fi mai demn de dispreţ pentru un Maiacovsky care cu adevărat se născuse să cînte revoluţia proletară din Rusia. Un culpabil a fost socotit de către opinia franceză la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial L. F. Céline, un mare scriitor şi într-adevăr o conştiinţă asaltată de întuneric, care în primele sale două romane şi cele mai bune, cutremură din punct de vedere moral mult mai tare pe cititor decît o conştiinţă luminoasă. Intransigenţi însă, francezii, care îndură-seră atîţia ani ruşinea înfrîngerii şi a ocupaţiei, nu l-au iertat decît tîrziu, cînd spiritele s-au mai potolit şi cînd vinile obiective ale scriitorului s-au dovedit că nu cad sub rigorile legii care condamna colaborarea cu ocupantul. Şi cu toate astea unii din compatrioţii săi nu uită nici azi tristele lui rătăciri, şi nu-i acordă locul pe care îl merită, de cel mai original scriitor francez al secolului 20.

La noi moravurile culturale sînt mai blînde, datorită vicisitudinilor istoriei, care au dislocat în numai un secol, în atîtea direcţii disparate şi atîtea ori conştiinţa omului de cultură încît l-au făcut adesea fatalist şi sceptic în forul său interior şi cu o filozofie a compromisului în viaţa exterioară. Blîndeţea aceasta a noastră pe care cîteodată o ridicăm la rang de virtute nu e totdeauna cea mai bună armă cu care să ne putem mîndri, fiindcă pe terenul ei lipsit de vigilenţă şi pe cultul ei faţă de valori, ridicat adesea sus, pînă la dispariţia oricărui relief viu a unui om de cultură sau scriitor şi transformarea lui în icoană, apare intoleranţa extremă, întîi în idei şi apoi în fapte în faţa căreia, cu stupoare, vedem cum cedează chiar şi marele creator, deşi o analiză a momentului respectiv ne dovedeşte că alternativa nu era martirajul sau compromisul, ci doar pierderea unor oarecari poziţii sociale de favoare a căror patimă de a le ocupa trebuia ferm suprimată.

Dar acum, că lunga paranteză a devenit parcă chiar subiectul răspunsului meu, să revin totuşi la ideea că mulţi ani mi-am scris cărţile cu un sentiment deplin de inocenţă, prin faptul că nu-mi aminteam să fi făcut vreunui coleg de literatură nici-un rău. Bineînţeles l-am uitat întotdeauna împreună cu cel căruia i l-am făcut, ca să nu fiu decepţionat de nerecunoştinţa oamenilor şi să port cuiva pică. (Mecanica aceasta a sentimentelor, care face obiectul satirei lui Teodor Mazilu, nu e chiar esenţa vieţii noastre, deşi este adevărată şi omul se confundă adesea cu această esenţă. Cînd surprinde acest moment de confuzie din viaţa oamenilor piesele sale sînt admirabile. Pentru a scrie, un scriitor are nevoie de timp şi de libertatea spiritului şi are şi aşa îndeajuns de luptat cu suferinţa sa naturală pe care i-o stîrneşte, ca oricărui om, goana lui pe acest pămînt după fericire, ca să se mai împovăreze şi cu recunoştinţa temporară a cuiva).

Dar iată că acum îmi vin în minte chipuri şi scene care îmi turbură această inocenţă. Nu le-am pricinuit acestor chipuri nici un rău, iar scenele nu le-am provocat eu, dar amintirea lor mă face să mă simt mohorît şi să mă gîndesc cu deznădejde la izolarea la care ne condamnă adesea destinul, care ne împinge orb numai spre realizarea scopurilor lui care se rezumă la cuvîntul **faptă.** Noi i ne supunem inconştienţi, cuprinşi apoi de zadarnice regrete. Dincolo de **faptă** mai e ceva, şi e prea tîrziu, cînd ne dăm seama, să mai realizăm, pentru împlinirea noastră, acest ceva pierdut pentru totdeauna. Nu ne-am născut doar să scriem o carte, sau să construim un pod, sau o frumoasă clădire şi pe urmă să murim. Dar pentru mai ce ? aş putea fi întrebat. Nu ştiu încă să răspund la o astfel de întrebare.

Nu cunosc deloc viaţa Hortensiei Papadat Bengescu. Am văzut-o prima oară în 1943, la puţin timp după ce începusem să frecventez cenaclul lui Eugen Lovinescu, frecventare care n-a durat mai mult de cîteva luni, fiindcă în aprilie am fost eu luat militar şi în iulie, cînd eram într-un concediu, marele critic murea şi am mers în urma cortegiului său funerar împreună cu Constant Tonegaru. Citisem în cenaclu o bucată intitulată „Calul" scrisă cu o duritate pe care ulterior am pierdut-o. Lui Lovinescu nu i-a păcut, dar avusesem noroc să-i citesc la altă şedinţă o nuvelă mai tradiţională intitulată „De capul ei" şi pe care

Marin PREDA

(Continuare în pag. 3)

Criticul şi poetul

Aproape întreg „dosarul" raporturilor dintre Sainte-Beuve şi Baudelaire se găseşte în Contre Sainte-Beuve *de Proust. Firesc, Proust scrie pentru a lua apărarea poetului contra criticului şi, animate de acest parti-pris, comentariile lui sînt de o adîncă ironie. Sainte-Beuve iese strivit. „Avec Sainte-Beuve — conchide Proust — que de fois on est tente de s'ecrier : quelle vieille bête ou quelle vieille canaille..." Lucrurile pot fi privite, nici vorbă, cu mai mult sînge rece şi criticul, la rîndul său, apărat contra poetului. Acelaşi „dosar", într-o lectură diferită. În ce mă priveşte sînt convins însă că Proust nu se înşela asupra şovăielilor lui Sainte-Beuve, că intra în ele şi obtuzitate şi micime de suflet (în cazul procesului). Aşa că nu-mi propun să apăr pe critic, ci doar (în cîteva rînduri) să atrag atenţia şi asupra altor motive, ale tăcerii, ale rezervei sau ale agasării lui.*

Baudelaire avea un mare cult pentru Sainte-Beuve (cu şaptesprezece ani mai virstnic şi devenit o autoritate), trimiţîndu-i versuri şi... turtă dulce sau scrîndu-i exaltat despre Joseph Delorme *şi* Lundis. *Cu toate acestea Beuve ezita să consacre* Florilor răului *un articol. Cum să-l învinui pentru aceasta ? Ca orice critic, el îşi nutrea autoritatea şi din rezervă. Baudelaire nu se dădea în lături să-l flateze sau să-l implore, pentru el fiind de mare importanţă o recenzie iscălită Sainte-Beuve. Mai mult : în timpul procesului* Florilor, *i-a cerut să-l apere public. Din nou, Sainte-Beuve a ezitat. Astăzi gestul ne pare, probabil, scandalos. Dar atunci lucrurile nu erau clare şi criticul se va fi temut să-şi vadă numele tîrît într-un scandal. Proust vorbeşte de laşitate. Este şi nu este aşa : autoritatea criticului nu e pur literară, dar, într-o măsură, socială. În proces, Sainte-Beuve s-ar fi transformat din critic în partizan al poetului şi ar fi devenit vulnerabil. Prietenii lui Baudelaire i-au reproşat violent tăcerea. Nu şi Baudelaire însuşi, mai inteligent şi mai fin, şi cunoscîndu-şi mai bine interesul. Proust are aerul de a socoti pe Baudelaire un copil mare, care se lovează de cinismul bătrînului său „prieten" ca şi cum s-ar da cu capul de un perete. Însă Baudelaire ştie ce vrea şi nu-i deloc străin de ambiţii lumeşti. Dovadă că-şi depune candidatura la Academie, retrăgîndu-şi-o abia cînd Sainte-Beuve, surprins, îl sfătuieşte în acest sens. Cu această ocazie, Sainte-Beuve caracterizează fugar* Florile *(într-un articol despre candidaturi) drept un „petit pavillon que le poète s'est construit à l'extrémité du Kamtchatka littéraire" şi adaugă : „j'appelle cella la Folie Baudelaire...". Departe de a fi falsă, caracterizarea arată destul de limpede de unde proveneau nedumeririle criticului : din noutatea poeziei. Şi alte expresii ale lui Sainte-Beuve în legătură cu Baudelaire sînt la fel de echivoce : „talent curieux", „pétrarquisant sur l'horrible", „abandon quasi précieux d'expression". Totuşi, Baudelaire e fericit de aceste slabe vorbe — pe care el le consideră elogii — şi se grăbeşte să se desolidarizeze de prietenii lui care atacaseră pe Sainte-Beuve. Se remarcă îndată şi un alt aspect. Criticul stă între focurile conjugate ale poetului însuşi (foarte stăruitor cînd e vorba să ceară un articol) şi ale prietenilor lui. Libertatea de judecată îi este serios periclitată. Cît despre starea de spirit... Probabil, fără să vrea, cu cea mai deplină inocenţă, Baudelaire îl exceda pe Sainte-Beuve.*

Toate aceste explicaţii sînt prea „psihologice" ca să-şi păstreze valoarea şi într-un plan absolut ca acela în care Proust analizează raporturile dintre Baudelaire şi Sainte-Beuve. Dacă ne amintim că Baudelaire este „Ce plus grand poete du XIX-e siecle", abilităţile şi rezervele lui Sainte-Beuve ne par, fatal, ridicole. Însă uneori o astfel de perspectivă relativă e necesară. Sainte-Beuve n-a intuit geniul lui Baudelaire. De acord. Dar, dacă l-ar fi intuit, e sigur că ar fi procedat altfel ? Dacă i-ar fi consacrat în cele din urmă (sau chiar din capul locului) articolul reclamat de poet ar fi dispărut celelalte ezitări şi rezerve ? Din păcate, faptul de a-i fi contemporan îl împiedica pe Baudelaire să ajungă, în ochii lui Sainte-Beuve marele poet. Aici şi nu aiurea trebuie căutată sursa erorii criticului. Privea prea de aproape. Pe scurt, aş spune că neînţelegerea lui Sainte-Beuve în privinţa lui Baudelaire nu e una de excepţie, ci una foarte comună.

Nicolae MANOLESCU

cronica pietonului

Vărul Septembrie

Bine ai venit, îţi spunem, vărule înşelat, vărule curăţat la jocul tău de cărţi jucat pe frunze. Lasă că nici nu se putea altfel, din moment ce te iubim. Fii deci bine venit printre noi, păgubosule, frumosule, răcorosule...

Porumbul a obosit, via a obosit, lumina a obosit. Nu ştim ce avem sau ce nu avem, sigur e că avem şi nu avem, cum e mai rău, şi acest rău al nostru înălţător se numeşte rău de Septembrie.

Darnicule, prea-seninule, te vom aşeza între noi în via culeasă, sub nucul galben, bolnav de îmbrăţişările verii, şi îţi vom spune poveşti, ca unui întors de departe. Ce-a fost şi ce-a mai fost şi ce-ar mai fi fost dacă n-ai fi venit tu, risipitorule, limpede-văzătorule.

Şi-abia atunci vom înţelege, noi, ceilalţi, cu poveştile noastre, că totul începe să se vadă mai clar, după ce începi să renunţi (prefăcută renunţare !) că mai puternică decît floarea şi frunza, ouălivele şi trufaşele, rămîne lucrarea tăcută şi temeinică de dedesubt.

CANDID

Încă o dată

Să spunem iar, de la-nceput,
Balada celui nevăzut
Ieşind imens şi cenuşiu
În zorii zilei cu-al său fiu :
Un şoarec palid, catihet,
În pufulete violet.
Cît de pustii, de plîngătoare
Par treptele de la intrare
Şi chiar odăile ovale
Cu mopşi şi diamanticale !
Cum se lovesc din geam în geam
Fluturi pudraţi cu monogram !
Cum zac, uitate în potire,
Ambrozii calde-n nesimţire
Şi cum privesc de peste tot
Delfinii cu lumini în bot !
Cu toţii stau ca să primească
Alai cu ţiteră lumească :
Crivatul, pernele, covata
S-au clătinat : e totul gata !
Azi şoarecele catihet
Cu pufulete violet,
Va scrie-n scrum, de la-nceput,
Balada celui nevăzut.

Leonid DIMOV

DEBUTANŢII REVISTEI NOASTRE
În pagina 8:
Poeme de
MIRCEA DINESCU

cronica literară

G. CĂLINESCU: OPERA LUI MIHAI EMINESCU

(IV)

Trecînd peste alte noțiuni (**germinație, geologia sălbatică, rusticitatea** etc.), să vedem mai precis opinia criticului despre valoarea poemelor. O aflăm mai ales în capitolul **Technica interioară**, unde G. Călinescu judecă cu precădere poeziile antume. Părerile nu sînt deloc ploase. Am semnalat cîteva severități. Pot fi aduse și altele. În genere, poezia publicată în fază de început nu place criticului. O găsește discursivă și abstractă, sufocată de cuvinte fără rost. În această categorie intră **Venere și Madonă, Înger și Demon**, dar și alte poeme din epoca de maturitate: **Odă în metru antic, Scrisoarea a IV-a, Kamadeva, Rugăciunea unui dac.** Blestemul lui Sarmis din **Gemenii** îi pare în schimb a fi „tot ce s-a scris mai frumos în poezia română" (409, II). Tot ce s-a scris mai frumos? Dar poemul acumulează multe abstracțiuni și este de un retorism bătător la ochi. În genere, criticul respinge sau arată o mare rezervă față de ceea ce școala a promovat din Eminescu (poemele retorice, poeziile „cu farmec") și prețuiește ceea ce spiritele didactice au socotit a fi nebulos și imperfect în opera poetului.

O detașare de critica lui Maiorescu se observă numai decît. Maiorescu prețuia omul clasic din Eminescu, suferința abstractă, seninătatea. G. Călinescu îi opune imaginea unui liric vizionar, chinuit de priveliștea haosului universal, un romantic noros și metafizic, frenetic și ataraxic, de o surprinzătoare modernitate. Alți critici au dat o mare însemnătate laturii muzicale a versului sau au măsurat (T. Vianu) adîncimea unui cuvînt-cheie: **dorul**, cu tot ceea ce presupune el: contemplație senină, nostalgie, voluptatea suferinței etc. G. Călinescu opune și acestor reprezentări ideia unui spirit uranic, **urieșesc**, obsedat de marile mituri, un titan — în fine — al speculației tulburi, „pierdut în zările mitului".

Criticul nu pune, apoi, în privința versului, prețuire pe perfecțiunea formală. Luciul de sidef al unui sonet îi trezește suspiciune. Eminescu îi pare a fi uneori prea **stilist** și versul cu prea mult farmec. Urechea prinde cu mai mare plăcere muzica venită din adîncurile poemului decît muzica adormitoare a silabelor. Fișiitul „buruienilor inconștientului" — cum le zice criticul — solicită în mai mare măsură intelectul și tocmai această participare a spiritului nostru este semnul unei creații vii, inepuizabile. Uneori sunetul acesta îndepărtat ajunge la noi trecînd printr-o pădure de metafore obscure. G. Călinescu ne îndeamnă să nu fim pedanți și să condiționăm plăcerea noastră de geometria versului. **Călin Nebunul**, poem — cum se știe — abandonat de Eminescu, este „o capodoperă de epopee fabuloasă în stil țărănesc, superioară prin invenție verbală și imaginație poetică variantei culte" (p. 524,II). În același sens sînt judecate și **Mureșan, Povestea magului, Memento mori, Gemenii**, poeme, după critic, capitale, deși nu lipsite de obscurități. Căci sînt și puncte moarte în opera lui Eminescu și G. Călinescu nu se rușinează a le arăta cu degetul. Nu are, în genere, prejudecăți în privința antumelor sau postumelor, și nu-și face un program din a ridica pe unele și a cobori pe altele. La asemenea neseriozități criticul nu coboară niciodată.

G. Călinescu se ocupă, în ultima parte a studiului, de tehnica exterioară, examinează, adică, versul sub raport formal. Poemele trec pentru ultima oară pe sub privirea întrebătoare a criticului, pregătit să le întîmpine cu toate instrumentele de expertiză stilistică. El numără silabele și ciocănește arama versului pentru a-i auzi sunetele. Unele-i par „seci și lemnoase", altele pline, de o muzicalitate profundă. Însă operația în sine nu-i face plăcere și, înaintea tuturor, criticul este convins de zădărnicia ei. Este lucru știut că nu se poate explica muzica spiritului prin muzica versului. Criticul duce, totuși, pînă la capăt studiul, arătînd chiar oarecare pedanterie. El indică rimele proaste și rimele bune, urmărește, apoi, mișcarea accentelor în poem și cîntărește versul din punct de vedere sintactic și morfologic. Semnalează cu mare satisfacție „incorectitudinile". Acestea vin în sprijinul ideii mai generale cum că Eminescu n-ar fi un poet interesat de perfecțiunea formei. Calul de bătaie este, acum, Alecsandri, citat mereu ca exemplu de versificator desăvîrșit și plat.

Acest capitol scris fără tragere de inimă vrea să dovedească, deci, că Eminescu nu-și corectează versurile, nu cultivă — cum cred mulți — forma și nu-și reface propriu-zis poemele: scrie altele noi, reluînd ca un compozitor tema muzicală inițială în partituri independente. Studiul variantelor n-are, atunci, nici un rost. Critica genetică este o disciplină care pentru G. Călinescu nu există. Ea nu vede decît vizibilul din operă și nu explică decît explicabilul.

Este, în această judecată, un adevăr și o exagerare. Perfecțiunea versului nu este încă — adevărat — un indiciu de lirism profund, în lume fiind mulți versificatori corecți și foarte puțini poeți mari. Însă a avea aprioric suspiciune față de orice efort de artă — în înțeles, aici, de tehnică formală — este o exagerare. Eminescu silește gramatica să se supună muzicii ideilor, și lasă gîndul să alerge slobod printre vocabule, dar se vede la el și preocuparea pentru acustica și plastica versului. Cine întocmește un dicționar de rime de 500 de pagini cu scopul de a-l consulta și scrie de 13, 14 ori același vers nu arată a fi cu totul desinteresat de înfățișarea poemului. A susține, atunci, că „varianta lui Eminescu nu tinde spre îmbunătățirea formei ci găsirea adevăratei mișcări a ideii" (573, II) înseamnă a separa două lucruri ce nu se pot separa, pentru că **găsirea** ideii este totodată **îmbunătățirea** versului. Am fi foarte curioși să știm cum se poate determina metamorfoza ideii fără a vedea succesiunea expresiei materiale a poemului.

G. Călinescu are, cu toate acestea, suficiente motive să fie sceptic față de cei care exultă la Eminescu forma și-l recomandă totdeauna ca model. Însă imitația în poezie nu este posibilă decît pe planul ideilor și, fapt curios, poeții cei mai eminescieni (Arghezi, Blaga, Philippide, într-o oarecare măsură Barbu), sînt aceia care, sub raportul expresiei, se îndepărtează mai mult decît oricare alții de muzicalitatea versului eminescian.

Mai sînt în studiul substanțial al lui Călinescu și alte lucruri discutabile. Este, de pildă, sigur că Gellianu nu este aceeași persoană cu Anghel Demetriescu, cum a crezut N. Iorga și, după el, și G. Călinescu (p. 569, II). Criticul nedreptățește, apoi, un mare poem: **Odă în metru antic** și mă întreb cu mirare de ce. **Luceafărul** este examinat de mai multe ori din punctul de vedere al filozofiei și al circulației motivului liric, dar o analiză estetică amănunțită a poemului n-am observat. Să fi avut Călinescu sentimentul că tot ce se poate spune despre această alegorie s-a spus? Dacă îmi amintesc bine, vechile **Analize** îi acordau mai mult spațiu. Nu avem, apoi, încredințarea că toate articolele incluse în ediția Crețu aparțin lui Eminescu. Sînt destule voci care contestă autenticitatea unora dintre ele. Citind masiv, G. Călinescu nu arată nici o suspiciune privitoare la autenticitatea lor. Însă suspiciunea trebuie să existe pînă ce nu avem dovada concludentă că editorialele (nesemnate) din **Timpul** au fost scrise de Eminescu și nu de altcineva. Poate că G. Călinescu are această dovadă, dar n-o comunică.

Esențial este însă de a vedea dincolo de asemenea fatalități creația critică, și sub acest aspect **Opera lui Mihai Eminescu** este o carte de cea mai mare însemnătate pentru cultura română. Reapariția ei constituie, indiscutabil, un mare eveniment literar, deși, văzînd blazarea unei părți a criticii noastre, n-am zice că acest fapt se înțelege. Critica discută la nesfîrșit o broșură pe o temă similară și se interesează cu mai mare plăcere de versurile inextricabile ale ultimului debutant. Curios!

Eugen SIMION

P.S. — Cartea a apărut la mai vechea Editură pentru literatură sub îngrijirea lui Andrei Rusu. Remarcăm modul serios și competent de a edita un text critic. Faptul, de pildă, că îngrijitorul ediției a dat, între paranteze, lîngă lecțiunea lui G. Călinescu din manuscrisele eminesciene și lecțiunea altor editori este demn de a fi semnalat. Foarte util și bine întocmit de asemenea indicele de nume și de opere. Însă în privința notelor reproduse din **Studii și cercetări de istorie literară și folclor** (1956—1957) și a articolului introductiv: **Contradicțiile erei burgheze oglindită în ideologia lui Eminescu** părerea noastră este alta. Notele penalizează de regulă la subsolul paginii ceea ce criticul susține în restul ei. Ele au avut, la apariție, un caracter circumstanțial. Trebuia lăsate, cred, deoparte. Tot așa articolul citat. El pare un clopot cu sunet străin la intrarea unei opere cu altă muzică a ideilor.

ce a însemnat deceniul '60-'70 pentru literatura noastră?

Critica revine la misiunea ei

Inevitabil o privire asupra deceniului literar abia încheiat va proceda prin raportare la deceniul anterior și la întreaga desfășurare postbelică, interesîndu-se nu numai de faptele strict literare dar de ansamblul formelor de manifestare intelectuală, de mișcarea ideilor și de climatul spiritual, factori care determină, în chip hotărîtor și în oricare epocă, evoluția literaturii.

Nu împărtășim ideea hiatusului, a spațiului alb și a crizei de valori ce ar caracteriza, după unii, perioada 1950-1960 dar nu ignorăm nici traumele acelui timp, excesele anulatoare decurgînd din specificul unui moment social de restructurări radicale. Valorile, cîte s-au putut afirma atunci, au făcut-o în circumstanțe neprielnice, avînd aproape totdeauna de luptat cu îngustimi de optică și prejudecăți deformatoare. Mai robustă, proza s-a impus prin cîteva opere de verificată rezistență: **Bietul Ioanide, Un om printre oameni, Desculț, Moromeții**, scrieri a căror ivire marchează într-adevăr profilul unei epoci literare. În mai mică măsură realizează acest lucru poezia și aproape de loc critica, domenii unde factorii conjuncturali și rigiditățile de concepție au diminuat simțitor posibilitățile de afirmare originală.

Încă înainte de 1960 și mereu mai accentuat după această dată o schimbare a început să se producă, modificări de atitudine care au antrenat un îndrăzneț proces de emancipare a conștiinței literare proces care a cunoscut ezitări firești și temporare retrageri, destule oscilări de moment, însă ireversibil, după cît ne putem da seama, în tendințele lui fundamentale.

Noul spirit în cultură, fertilizator, dialectica ne determină (și cu cîtă îndreptățire!) să îl raportăm la prefacerile din viața noastră social-politică la întreg contextul de evenimente care au caracterizat realitatea românească a ultimilor ani. Rezultă drept una din dominantele acestui deceniu deschiderea conștiinței literare spre un orizont de cunoaștere și explorare cu mult mai extins decît în intervalul anterior. Valorile de cultură ale trecutului național au fost reintegrate viziunii noastre și de asemeni spațiul din afară, european. Literatura română dinainte de război era o literatură consonantă cu spiritul secolului. Literatura de azi tinde să redevină sincronică, nu în sensul că ar accepta soluții subordonate, ci în acela că își fixează niște criterii de raportare la exterior, fără de care înaintarea ar fi șovăielnică și lipsită de orizont.

În deceniul de care vorbim critica revine la misiunea ei, proces complicat desfășurat în mai multe faze de limpezire, unul din momentele decisive fiind anul 1964 cînd are loc rediscutarea în termeni adecvați a contribuției lui Titu Maiorescu. Fără acest act restitutiv gîndirea critică românească s-ar fi menținut în cadre improprii, săvîrșirea lui însemnînd refundamentarea judecății critice pe argumentul valorii estetice. Efectele s-au văzut imediat: o mare bogăție de exegeze și un stil de interpretare care anunță configurarea unei școli critice noi în descendența prestigioasă a tradiției antebelice.

Toate aceste împrejurări, și încă altele pe care nu le-am schițat, au dus la eflorescența impresionantă de nume tinere, în special în ultimii cîțiva ani, ale căror opere de astăzi și viitoare promit să acopere măcar o parte din marile goluri pe care le-a lăsat în cultură stingerea atîtor scriitori iluștri, din generațiile vechi, pe care tot acest deceniu a înregistrat-o.

Dacă acestea sînt, în mare, fenomenele de semn pozitiv ale ultimului deceniu, să enunțăm, măcar, și aspectele neliniștitoare. Reacția, justificată, față de schematism și sociologizare a generat la rîndul său excese care dobîndesc, în anumite zone ale mișcării literare, un caracter de cronicitate. S-a mai vorbit despre tendințele subminatoare ale „dez-epicizării", despre estomparea socialului din proză, fenomene care generează o producție devitalizată și ternă. Paralel, în poezie înregistrăm o prea mare abstractizare, o pierdere a concretului fremătător în favoarea unui conceptualism rece. Sînt simptome de epuizare, de scădere, în orice caz, a suflului vital și chiar dacă nu exprimă trăsătura dominatoare a momentului, nu pot fi totuși trecute cu vederea.

G. DIMISIANU

Frămîntările unui deceniu

Pentru a spune adevărul, și fiindcă vorbim de o cauză, cea a literaturii române, atît de scumpă celor ce-și înțeleg deplin responsabilitatea, se cuvine să subliniez că nu *întreg* deceniul '60—'70 își merită numele de timp regenerator, mai mult chiar, că debutul lui e departe de a constitui o pricină de mîndrie și satisfacție pentru cel ce privește în urmă, precum și de a fi semnalul, sau măcar anunțătorul acelor acțiuni reparatoare care îi vor alcătui totuși nu peste mult, profilul. Căci aceste acțiuni n-au întîrziat să-și arate efectele și lor le datorăm tot ce astăzi numim avînt literar, vîrstă a maturizării, sau — într-o viziune mai puțin roză, nu și mai puțin încrezătoare — convalescență lungă, dar cu rezultate optime. Și-a îndreptat mijlocul și cine n-a vrut, pentru că în noua vîrstă au fost abolite și, în tot cazul, au încetat de a mai fi privite ca însuși rostul de a fi al literaturii toate acele improvizații subliterare care, ca să „treacă", își adăugau fără scrupule fortifiantul lozincli.

Îmi permit să vorbesc de convalescență, și nu întîmplător. Pentru că, asemenea unei răni care, vindecîndu-se, leapădă crustă după crustă, și literatura acestor ani, pentru a se înzdrăveni, a trecut prin faze intermediare, fiecare din ele superioară celei precedente, dar conservînd multă vreme caracteristicile unui proces de remediere neîncheiat. La aceasta s-a adăugat, ca să complice și mai mult ecuația, ivirea în condiții nu peste tot prielnice, a unei puternice generații de tineri talentați, dar pentru că adolescența literaturii e și ea o boală (ca năpîrlirea șerpilor, ce nu-și încap din timp în timp în piele), am asistat și asistăm și aici la trepte spre o maturizare (singura de luat în considerație) care în unele cazuri a și venit.

Nu știu dacă stă în puterile unui deceniu (cel despre care vorbim fiind — din pricinile arătate — și ceva mai scurt, de vreo șapte ani numai) să facă față tuturor exigențelor îndreptățite, și dacă nu cumva, aflîndu-ne într-o epocă de regenerare, procesul pretinde o perioadă mai lungă, ce ne stă de fapt în față. Aș vrea să spun că, dacă pentru poezie în genere, pentru critică chiar, anii care au trecut au dus la transformări de-a dreptul entuziasmante (în sensul că s-au cîștigat și recîștigat nu numai opere și forțe noi ci și o înțelegere nouă a condițiilor de existare pentru cele două delicate domenii), proza, în schimb, evident și teatrul, iar odată cu el și cinematograful, șovăie între formule în care, pe o cale sau alta esopicul, tendințele derivative își spun exagerat cuvîntul. „Închis pentru lucrări", „drum în refacere", „accesul prin ocolire" sînt invitații pe care le întîlnim de obicei pe drumurile publice. Unii prozatori se pare că le aud și le întîlnesc ceva mai des, cel puțin așa îmi explic o seamă de comportări care, oricît de felurite ca manieră, au totuși o notă comună, și anume credința, ajunsă la unii idee fixă, că singură „bucla" poate uni convenabil două puncte.

Evident, și aici lucrurile stau mai complicat decît încerc să le prezint. Formulele „ocolitoare" au fost favorizate, măcar în parte, și de ponderea pe care complicarea o are în orientările moderne ale prozei, ca manifestare a unei complexități ce nu și-a găsit încă expresia clasică, apoi și de etalonul mult mai pretențios al judecății de valoare, ceea ce a avut ca prim rezultat deprecierea „realismelor" facile și, cu atît mai mult, a realismului de retortă.

Indiferent de pricinile fenomenului, romanul, scena, filmul românesc simt ca pe o invaliditate absența acelor priviri care, prezentînd (numai în aparență) riscul de a fi uneori stingherițoare, aduc în compensație imensul avantaj de a fi mai puțin piezișe (la propriu și la figurat) și, în consecință, o imagine mai autentică despre scriitor și opera lui, ca fermenți spirituali ai progresului.

E desigur misiunea deceniului în care vom păși să onoreze și această delicată creanță.

Cornel REGMAN

Paupertate și bogăție

E foarte dificil pentru un autor a cărui prezență literară începe o dată cu debutul deceniului 1960—70, despre care vorbim în această anchetă, să se exprime global cu privire la însemnătatea acelui interval de timp în raport cu cea a deceniilor anterioare. E ca și cum un ostaș mărșăluind asudat, cu o povară de echipament în spinare, atent la ceafa celui din față și iritat de micile contacte-izbituri cu vecinii (călcat adesea pe cizmă) s-ar apuca să-și dea cu părerea despre întregul eșalon, din evoluția căruia el vede puțin. Comparația nu trebuie luată ad litteram, marșul literar fiind altfel, mai dezordonat, individul are altă importanță, etc, vrem doar să spunem că este riscant să emiți opinii despre roadele literare ale unui întreg deceniu, privind de la modesta masă de scris a fiecăruia.

Nu există, în principiu, hiatusuri în mersul culturii; chiar atunci cînd într-o perioadă oarecare (restrînsă) lucrurile de valoare sînt mai puține se constată o presiune a perioadei ulterioare. O mare înflorire, verificată și cantitativ, compensează întrucîtva relativa paupertate anterioară. Deceniile 1900—1920 sînt, de pildă (cu excepțiile de rigoare!) sărace în cărți de seamă. Dar ce urmează după aceea?: două decenii splendide, incredibile, de-a lungul cărora creațiile de mare însemnătate abundă. Înclinăm să credem că aproximativ o dată cu începutul deceniului 1960—70 literatura noastră a reintrat pe calea mare a creațiilor interbelice. Vom preciza imediat că la această înflorire deosebită participă (cum arăta Nichita Stănescu în numărul trecut al revistei) toate generațiile literare, că ar fi o vană exagerare să se acorde toate meritele promoțiilor tinere — al căror rol se cuvine, însă, a fi subliniat cu toată hotărîrea.

Am dori să semnalăm un element nou în viața noastră literară, necunoscut înaintea deceniului șapte: rolul sporit al **cărții** editate în fixarea numelor de autori. Un Ion Vinea și alții își puteau îngădui cîndva să nu publice volume de poezii (sau s-o facă, precum Arghezi, foarte tîrziu), azi abia după apariția unei sau mai multor plachete — lesnicioasă, altminteri — cineva poate reține atenția criticii. Desigur, acest fenomen are ca revers al medaliei o scădere considerabilă a însemnătății colaborării la reviste, multe din ele, din puținele cîte sînt efectiv literare, acordînd cu facilitate azil autorilor de toată mîna, sub semnul unei „democrații" discutabile: să fie bine, toată lumea să-și aibă loc în pagini, cu schimbul. Dar pe tema revistelor și a colaboratorilor se poate face o discuție separată.

Ilie CONSTANTIN

jurnalul unui martor ocular

Despre starea de contradicție

Îmi dau seama că multe din zile îmi sînt întunecate, devorate, de o stare de contradicție care nu vrea să mă părăsească... Eu aș părăsi-o, dar ea nu vrea să mă părăsească deloc, ca și cum starea de contradicție nu mi-ar aparține, ci ar fi o agresiune din afară, ca o boală de pildă. Fenomenul e explicabil psihic; starea de contradicție ne dă o senzație de înstrăinare de noi înșine, nu ne mai simțim stăpînii faptelor noastre... Avem impresia, evident neplăcută și obositoare, că gesturile cele mai intime nu ne mai aparțin, că între ceea ce gîndim și ceea ce facem există o permanentă ruptură... Multe din actele pe care le comitem nu ni se par pe măsura sensibilității noastre, că toate astea le facem, mai greu dar tot le facem.

De unde vine această stare de contradicție? Am fost crescuți cu iluzia că în conștiința noastră se dă permanent o luptă între bine și rău... O întreagă literatură s-a scris despre acest atroce război interior... Dar oare binele se poate cu adevărat lupta cu răul — sau această bătălie nu e decît o amăgire?! Eu cred că este o amăgire. Ce fel de bine e ăla care vrea să ia răul de gît și să-l pună la pămînt? În conștiința noastră se desfășoară desigur, bătălii crîncene, dar nu între bine și rău, ci între ceea ce credem noi că sîntem și ceea ce sîntem cu adevărat... Eu, de pildă, să zicem, nu cred că aș putea comite un gest de indelicatețe, am despre mine această iluzie măgulitoare, cînd văd că totuși sînt capabil de asemenea gesturi mă revolt, am o stare de contradicție. Întrebarea care se pune este însă: de unde vine revolta mea? Din pricină că am făcut un om să sufere sau fiindcă eu n-am fost la înălțimea idealului pe care mi l-am înjghebat despre mine? Suferința aceasta este o expresie a sensibilității sau a vanității?! Iată, cred eu, enigma care trebuie descifrată... Adeseori, psihicul nostru e duplicitar; el se împarte inadins și artificial într-o zonă superioară și o zonă inferioară. Teozofia a justificat diviziunea conștiinței. Zona inferioară își face de cap, iar zona superioară se transformă într-un tribunal care trage la răspundere zonele mai violente... Eu nu cred că există zone superioare și zone inferioare — conștiința omului este una singură — această împărțire arbitrară este o simplă fantezie menită să ne împiedice de a ne întîlni direct cu realitatea. Omul sensibil n-are o conștiință duplicitară, n-are zone terestre și zone metafizice, n-are un „eu" inferior și un „eu" divin; el trăiește viața cu toată ființa lui. Pînă la urmă, dacă omul nu renunță la acest război interior se trezește la un moment dat că zonele inferioare se înțeleg de minune, că binele și răul se stimulează și se ajută reciproc...

Există desigur și stări de contradicție autentică, o contradicție care se naște în clipa în care începem să realizăm cine sîntem... Observăm cu umilință că nu sîntem atît de grozavi cum ne-am închipuit, nici atît de delicați, nici atît de inteligenți... E o nemulțumire în stare pură, care nu urmărește nimic și care nu poate fi domolită de niciun avantaj material sau social... Dar o contradicție pe care n-o înțelegem și pe care n-o înțelegem fiindcă n-o trăim cu intensitate, se poate transforma într-un automatism. Atunci — contradicția nu mai e ceva viu — o durere vie — ci un obicei ca oricare altul. Ne obișnuim să trăim în contradicții, să trăim în confuzii și să înotăm în probleme... Observăm că multe lucruri care înainte ne indignau, acum nu ne mai indignează, ne-am obișnuit să fim frivoli — cu toate astea noi continuăm să ne indignăm în amintirea a ceea ce a fost odinioară. Nu vrem să ne părăsim indignările noastre, cum nu vrem să ne părăsim papucii de casă... Sensibilitatea noastră s-a transformat în vanitate stupidă. Cum să nu mă indispun de-o porcărie? Cum să nu mă aplec eu cu emoție în fața unui covaci? Nemulțumirea s-a stins, a devenit o amintire de care nu vrem să ne eliberăm...

Dar se mai naște o îndoială, poate cea mai cumplită... O stare de contradicție care n-a fost pînă la urmă depășită și înțeleasă a existat ea oare cu adevărat? Dacă n-a fost decît o invenție a minții noastre care nu voia să admită deschis mediocritatea? Starea de contradicție poate fi și o formă de lașitate, refuzul de a admite realitatea și plăcerea de a continua inocrizia sub drapelul sacru al bătăliei interioare... Nimeni nu ne împiedică să ne schimbăm imediat... Dar în loc să ne schimbăm imediat, adeseori noi preferăm să trăim cu iluzia că în noi se luptă binele cu răul... Binele nu este un arhanghel și nici răul un balaur; problema nu se poate rezolva printr-o bătălie sîngeroasă. Înțelegerea vine cînd bătălia încetează, cînd admitem că de fapt conștiința noastră este una singură... Duplicitatea poate să ducă la spectaculoase războaie interioare, dar niciodată la inteligență.

Teodor MAZILU

ion barbu

Opera poetului în ediția lui Romulus Vulpescu

Ghilotina de diamant

Dîndu-ne o ediție exemplară a poeziilor lui Ion Barbu, Romulus Vulpescu ne familiarizează cu ștersăturile manuscriselor poetului. Sînt tăieturi magistrale, ghilotine de diamant, lovituri de rece spadă poetică în urma cărora țîșnește pur șingele de raze al polarei poezii barbiene. Astfel cunoaștem că **Aura** era cîndva **Epitalam, Suflet petrecut** se numea **Moarte, Neuitatul timbru** a purtat o vreme titlul searbăd **Apropiat, Margini de seară** se chemau **Prezență**, iar **Paznicii** aveau titlul de tot explicat **Preludiu la dansul planetelor exterioare. În fine să ne închipuim și imprejurarea că poezia **Oul dogmatic** a apărut în 1926 sub titlul, curat gastronomic, **Vegetariană !**

Cunoscînd toate acestea, aș medita mai degrabă asupra faptului că arborii spiritului celui mai treaz își au rădăcinile tot în „vulgara materie", dar pentru atîta, credința mea nu s-ar micșora. De aceea nu pot împărtăși dezinvoltura maestrului Șerban Cioculescu care în numărul trecut al României literare notează : „Ca toți scriitorii autentici, poetul Ion Barbu reflecta îndelung asupra fiecărui cuvînt înainte de a se hotărî să-și publice o poezie". Da, sigur, și asta, dar parcă nu numai atît...

Ediția Vulpescu are marele merit de a ne introduce în laboratorul de alchimie al poetului, acolo unde în dezordinea de retorte și alambicuri („cu duhul curb ca Paracelse / amar sortit la foc sordid") veghează arcanul magic al Verbului, acolo unde fierb silabele care operează marea transmutare.

Acolo și numai acolo, printre variante, reveniri, anulări, tăieturi putem urmări drumul capricios și aproape de necrezut al Revelației.

Al doilea merit de seamă pe care îl găsesc acestei magistrale ediții decurge din primul în posesia hărții complete, conținînd și drumurile laterale, adică variantele, calea de aflare a „cheilor" poeziei lui Ion Barbu devine mai puțin dificilă. De pildă, simpla apropiere a titlurilor aceleiași poezii : **Moarte și Izbăvită ardere** ne lămurește aproape automat sensul textului.

Venind după **Pagini de proză**, îngrijite de Dinu Pillat, volumul editat de Romulus Vulpescu este prima ediție a **Poeziilor** lui Ion Barbu, cu adevărat exemplară.

Cezar BALTAG

Colofon

„Ion BARBU, *Poezii*, ediție definitivă, cu variante, cu note și cu indici, ilustrată cu 12 desene (portrete și caricaturi), îngrijită și prezentată grafic de Romulus VULPESCU" este una din acele izbînzi editoriale și grafice care mai pot păstra, un timp, în viață specia — pe cale de dispariție — a iubitorilor de cărți desăvîrșite. Acest volum, care adaugă la bucuria spiritului o rafinată voluptate a ochiului, ar rămîne unic, dacă omul de gust și poetul Vulpescu nu s-ar depăși necontenit pe sine, cu fiecare carte pe care o scrie, o traduce sau o îngrijește. O îndoită dragoste, o pasiune mistuitoare se face vădită în ea : o dată față de „fîntîna" lirică „de sfîșiate luxuri" a lui Ion Barbu, a doua oară față de cartea în sine, ca obiect de artă, ca unicat. Dacă, astăzi, nu mai putem să ne scriem cărțile cu mîna noastră, cu acele trăsături de condei care păstrează vizibile imaginea propriului nostru caracter — pare să spună îndeletnicirea nobilă a poetului traducător și îngrijitor de ediții rare — atunci măcar să le tipărim cu mîna noastră, atenți la fiecare corp de literă, la fiecare așezare în pagină, la arhitectonica volumului, în care fiecare caracter grafic joacă rolul muzical al unei note într-o partitură. Semnele care se văd, ne încîntă ochiul, pentru că ele însele *cîntă*. Urînd cartea ca produs de serie, Vulpescu înțelege să dea seriei însăși noblețea estetică a unicatului, învăluind lucrul mecanic tipografic în aburul lucid al actului intelectual.

Specialiștii vor discuta, fără îndoială, ediția în sine, munca de cărturar rarisim a îngrijitorului. Eu mă mulțumesc, acum, să iau încă o dată cartea în mînă, s-o deschid cu emoție, și să consemnez — pentru cei cărora atîta dragoste și abnegație ar putea să li se pară un simplu act de rafinament estetic — implicațiile lui etice, citind aceste rînduri de pe supracopertă : „Un lucru al artei e, în primul rînd, un lucru moral. E imoral să iei în deșert tainul tău de muncă și să nu faci atît de bine cît poți face".

Ștefan Aug. DOINAȘ

O fervoare

Un uriaș val de admirație, venerare și pietate umple spumegător și spornic posteritatea lui Ion Barbu. Și fiindcă într-adevăr cine iubește mult iartă mult (mă refer și la nesemnificația estetică a unor pagini relevate azi), culegerile de edite și inedite, versuri sau proză, apărute prin străduința răsplătită a mai multor oameni de litere (Al. Rosetti, Liviu Călin, Dinu Pillat și acum Romulus Vulpescu) au mers treptat de la retipărirea cîtorva poeme din periodice, cărora li se adăuga doar o treime din cele 34 de unicate ale **Jocului secund,** pînă la demonstrația de seducătoare perspectivă deschisă de volumul **Poezii** (550 pag., Albatros, 1970) de sub îngrijirea lui Romulus Vulpescu.

Așadar la vîrsta de 35 de ani Ion Barbu își publică în **Joc secund** cele 34 de poeme care concentrează exemplar un poet cu totul diferit. Ele rezumă și fac eternitatea lui, deși sînt bogat și divers luminate la rîndu-le de murmurele, marmora și mreaja fosforescențelor atîtor postume, inedite, versuri de circumstanță sau bucăți risipite prin publicații anterioare **Jocului secund** sau urmînd anului de apariție al acestuia. Expresie de maximă sublimare a întregii noastre lirice, Barbu e încă privit ca un caz aparte. Și, personal, cred că nu la întîmplare, dacă rămîn al neclintitei convingeri că fiindu-i cu neputință să suporte, din cauza orgoliului, un dialog de glorie cu Arghezi (căruia — la modul său — îi seamănă, fără paradox, în mai tot ce i-a reproșat) a transformat acest orgoliu, cu o voință singulară în toată literatura română, în retragere și tăgadă, ceea ce înlăuntrul literaturii noastre n-a fost mai bine nici pentru ea și nici pentru Ion Barbu. La englezi, cînd apărea și-și începuse torida ascensiune Byron, s-a întîmplat un același lucru cu Walter Scott. Dar cel puțin insularul se retrăgea în proză. Ion Barbu s-a retras în versuri ocazionale, în versuri de circumstanță, în improvizații uneori incantatorii și născătoare de voluptoase delicii, dar — la un loc — alcătuind totuși o înfrîngere. Nu e nici o mîngîiere să constați că majoritatea liricii barbiene, iată că relevată prin laborioasa fidelitate a lui Romulus Vulpescu în amplele sale cuprinderi, e în majoritatea împrejurărilor ei o lirică de... împrejurări, ocazii, mărunte accidente, confesiuni, decoruri și traforaje biografice, cu toate că — prin „roua harului" — adesea ridicate la treapta „Albatrosului ouat".

Am retipărit în fruntea **Agorei** (1947), spre supărarea ulterioară a lui Arghezi care nu considera alegoria decît „o bucată narativă", poemul **După melci** al lui Ion Barbu. Rebarbativ, inegal, irascibil, de-o capricioasă exigență și nu numai atît, însă determinînd simpatia neliniștii, prin extremă scrupulozitate, corecta la infinit, ca și Camil Petrescu, peste textul și corectura din urmă, scoase, și apoi peste îndreptările acelora, și iar, și iar... Ori, cum la un moment dat se întra în criză de timp, cum venea și clipa cînd orice intervenție suplimentară era tardivă și de prisos, atunci rezultau mîhnirile. De aceea varianta din **Agora** a poemului **După melci** a comportat, inevitabil, din parte-i, apoi, retușări. Însă dacă s-ar fi mai pus cumva în discuție în timpul vieții sale încă o republicare a textului, apoi sînt sigur că nici retușările din urmă n-ar fi mai fost chiar ultimele. Un Romulus Vulpescu hărăzit ipotetic să lucreze împreună cu autorul la întocmirea de azi a ediției **Poezii**-lor (care i-a cerut 4—5 ani și care e un imn fără pereche ridicat de un poet altui poet) n-ar fi mai terminat-o niciodată. În schimb, ea era alta...

Tot în anul apariției **Agorei**, am scris despre Ion Barbu într-o tăcere generală. Voi povesti altădată urmarea... „Cu Tudor Arghezi, spuneam, ieșim din trecutul poeziei românești ; cu Ion Barbu, intrăm în viitorul ei".

Prin revistele **Ramuri, Astra, Viața românească** și **Gazeta literară** am și publicat unele din versurile reproduse — azi, cu aparatură critică — de Romulus Vulpescu. De acest Romulus Vulpescu atît de rar și atît de puțin prezent în comentariile comentatorilor de profesie, însă care (cu o pasiune aproape nemaiîntîlnită la fel de înalt la vreun altul dintre toți confrații săi de harfă) iubește, cînd e vorba de carte, și forța magică și pe aceea, ademenitoare, a înfățișării ei materiale, grafice. Ca dovadă — ediția Jarry, care poate stîrni gelozia oricăror editori străini. Ca dovadă — culegerea aceasta de peste 500 pag. a poeziilor lui Ion Barbu, inestimabilă în luxul de numerice eforturi cerute aproape de fiecare filă, aproape de fiecare rînd.

Îngrijitorul cărții, adevărat templier, este unul din familia acelor puțini scriitori, mai mult singurateci, care fac mult, cu chemare și competență, pentru prezentul și viitorul unei culturi, însă despre care se vorbește puțin, fugitiv și ocazional. Redusă cronic, în preocupările sale de dincolo de recenzia săptămînală, doar la cîțiva aceiași autori mereu și mereu, care — chiar valoroși, cînd și cînd, cîte unii și în cîte un caz — încă satură și încă tocesc de la un timp orice curiozitate, critica noastră (o ! critica noastră...) își sărăcește singură orizonturile, cînd scade competiție, prin indiferențele și tăcerea sa culpabilă, o serie de valori cel puțin de o aceeași importanță cu cele vehiculate. Nu e acesta vreun normativ și nu e aceasta o persecuție, ci doar aspectul jenant al lipsei de respect pentru sineși pe care îl are o literatură, închipuită sau reală, cînd ea se practică numai între și de către prietenii rău înțelese și constă numai din mărunte servicii de presă, camarile și micimi.

Romulus Vulpescu n-are prețuirea pe care o merită, — și el este o fervoare.

Ion CARAION

Voluptatea erudiției editoriale

Spirit iscoditor și mereu insolit, dublat de o seriozitate rafinată, Romulus Vulpescu e un permanent **degustător** de cuvinte și de imagini. Textele originale (poeme sau pagini de proză) ca și traducerile pe care le comentează cu o erudiție voluptoasă, întotdeauna nonconformistă, sînt stimulate în mare măsură de viciul său literar : edițiile pe care le îngrijește ca și articolele pe care le publică, deși aglomerate de aparate critice cu inclinație filologică, nu formează un material uscat-informativ, neutru, cum am fi ispitiți să credem la prima impresie ci din contră, o literatură vie sau mai exact un comentariu, fie chiar documentar, al unei literaturi în prim plan. Ca să definesc mai bine acest spirit aș divulga o confidență extrem de semnificativă, indicînd existența unui autograf cu subsoluri, adresat lui G. Călinescu, unde în cadrul dedicației, Romulus Vulpescu face cîteva trimiteri, ca-ntr-o pagină a unei ediții critice comentate. (Cartea se află în colecția Casei Călinescu).

În cazul poemelor lui Ion Barbu, toate cele spuse de noi sînt adevărate cu prisosință. La începutul acestor însemnări, vorbeam de nonconformismul lui Romulus Vulpescu care constă, aici, mai ales în faptul că scoate o ediție critică, și într-un fel ultra critică, la o editură ce nu are drept obicei tipărirea unor asemenea ediții și dovedește că o bună ediție depinde de editorul de texte în primul rînd Sintem de acord întrutotul cu Romulus Vulpescu și în privința organizării materiei în așa fel ca trimiterile, comentariile, variantele lexicale și prozodice să se facă la fiecare poem și nu la finele cărții. Trimiterile sînt adresate cu strictețe obiectului iar textele originale barbiene sînt căutate și descoperite în periodice diverse, în foi mărunte ca și în marile reviste la colecționari, la profesori, la prietenii de cafenea sau de interior ai poetului, cu alte cuvinte bibliografic ni se revelează un adevărat univers circulator barbian. Că i se pot aduce obiecții de metodă, sau că i se poate sugera completarea bibliografiei (cu studiul lui Dinu Pillat, de exemplu, apărut acum doi ani în **Revista de teorie și istorie literară** sau cu micromonografia aceluiași autor, din 1969) sînt lucruri care nu denaturează cu nimic imaginea structurală a cărții de față, realizare în care avem pentru prima dată un Ion Barbu **integral,** prezent pînă acum în dactilograme și transcrieri diverse. Micile poeme de circumstanță care se vor mai afla la vre-un prieten apropiat sau în vre-o arhivă nu mai pot schimba dimensional această imagine.

Prin ediția lui Romulus Vulpescu (ne gîndim și la proiectatul volum al **prozelor)** se împlinește și un destin al marilor noștri poeți : după Eminescu, în exegeza lui Perpessicius, Ion Barbu beneficiază de aceeași atenție. Întinderea operei lui Ion Barbu i-a permis însă editorului său jocul cu exhaustivitatea.

Emil MANU

„Un atît de semeț triumf"

E sigur că în absolut triumful lui Ion Barbu nu are cum atinge o mai înaltă împlinire decît cu cartea din 1935 a lui Tudor Vianu, care i se alătură de atunci nedespărțit, precum comentariile lui Porfir la *Organon*-ul lui Aristotel.

Tot ce s-a scris de atunci și se va mai scrie, oricît de pătrunzător și de strălucit, nu s-a putut și nu se va putea scuti de a o lua ca temei împreună cu opera însăși a poetului. De altfel, cele mai de seamă texte, în afară de cel al lui Vianu, rămîn briliante „contribuții" sau „puncte de vedere".

Față de acel triumf în absolut, efectul imediat al poeziei lui Ion Barbu ca „influență" asupra contemporanilor, prin proliferarea unui pseudo-hermetism, nu rareori ingenios compus și din întîmplare uneori chiar inspirat, a marcat desigur epoca și este ca atare o izbîndă în istoria literaturii, dar într-un plan al relativului. Mai tîrziu poetul și-a repudiat această filiație, nu-mind-o : „o descendență lirică în ale cărei grimase nu mă recunosc. Nimeni nu are dreptul să se lase influențat de mine dacă nu e geometru și dacă nu a refăcut pe socoteală proprie (și în același spirit auster ca mine) experiențele esoterice care stau la temeiul poeziei mele" (într-o scrisoare din 16 iulie 1959 către avocatul Filip Enescu). Nu e mai puțin adevărat că această severă recuzare nu a notificat-o Barbu decît *post-festum*, mult mai tîrziu. Faptul că la vremea lor el a investit *Eulalii*-le lui Dan Botta cu faimoasa *Veghe*, arată că cel puțin atunci și în acest caz el și-a recunoscut un mezin. Firește, *Eulalii*-le sînt exact ce spune titlul, adică fericite vorbe, sau fericite foneme ; ele nu au strictul sens intern, rațional și transcendent, al hermetismului conceptual. Dar sunetul frumos și rînduit nu e mai puțin incantație și nu e bastard în filiația lui Orfeu, zeul trac.

Aproape patru decenii mai tîrziu, Ion Barbu cunoaște al doilea mare triumf, nu mai puțin semeț ca primul. De astă dată nu în absolut, dar într-o asemenea mărime a relativului încît echivalează absolutul : a cucerit și cucerește mai departe mulțimile. Aceasta înseamnă că mulțimile nu mai sînt „gloată" ci împlinesc virtualitatea lor de a lărgi mereu cercul în care se înscrie elita spiritului. Nu este aceasta o confirmare a dezideratelor și profeției socialiste ?

Ion Barbu și Matei Caragiale în „Biblioteca pentru toți" ! Faptul marchează o dată și impune luarea aminte.

După ce Dinu Pillat a dăruit prima înfățișare în volum a prozei lui Ion Barbu, una din prozele supreme ale limbii și gîndirii românești, și după ce același Dinu Pillat a dat-o din nou la iveală, (împreună cu prima transcriere exactă, din 1930 încoace, a versurilor poetului,) într-o ediție populară, sărbătoarea și-a atins zenitul cu marea ediție, îndelung și scrupulos întocmită de mușchetarul benedictin Romulus Vulpescu.

Am auzit că i s-ar imputa acestuia bănește și nu puțin migăloasa grijă și străduanie pentru alungarea greșelilor și rotunjirea întregului. În regnul lumesc al contabilității, năzuința către perfecțiune și calitate se penalizează.

Noi însă nu putem decît s-o salutăm cu adînc respect.

Alexandru PALEOLOGU

Un semn de întrebare

(Urmare din pag. 1)

Geo Dumitrescu o reținuse s-o publice în efemera sa revistă „Albatros", dar pe care n-a mai avut timp s-o publice, preferîndu-l în numărul acela, auzi dumneata, pe Nic. Smeureanu, lucru pe care el nu știe că n-o să i-l iert niciodată... Lovinescu a exclamat de cîteva ori în timpul lecturii, cu vocea lui subțire și senină : Are talent !... Are talent ! Ei, mi-am zis eu atunci plin de trufie, păi dacă am talent stați să vă citesc una care să justifice mai bine această apreciere. Și am venit cu **Calul.** „Hm ! a exclamat criticul la urmă, în tăcerea plină de nesiguranță care se lăsase. Descriptiv, descriptiv...".

În cursul săptămînii următoare cineva mă anunță că Eugen Lovinescu vrea să mă vadă imediat. M-am dus și l-am găsit în același birou : avea un musafir, o doamnă în vîrstă.

— Ia loc, domnule mă invită criticul. Uite, (îmi spuse în treacăt cu o mică emfază) doamna Hortensia Papadat Bengescu... o cunoști ?... E cea mai mare scriitoare română.

M-am uitat la doamna din fața mea și n-am recunoscut deloc în figura ei îmbătrînită și obosită, pe „femeia din fața oglinzii", în plină frumusețe matură așa cum o arăta, în „Istoria literaturii", G. Călinescu. „O fi ea cea mai mare scriitoare română, am gîndit eu, dar dacă nu mai mă pot îndrăgosti de ea și ea de mine, ce folos ?" Aveam douăzeci de ani, cum puteam gîndi altfel ? Îl admir abia acum pe Sadoveanu care în alt timp istoric la vîrsta mea de atunci „se stabilește la Fălticeni și se căsătorește cu Ecaterina Bălu", cum spune, în „tabelul său cronologic", prefațatorul. A avut apoi timpul să tot stea de vorbă cu tot felul de moși uitați de Dumnezeu, care nu lipsesc din literatura lui cum nu lipsesc nici din viață. „Nu mă interesează persoana dumitale" i-am spus eu în gînd bătrînei din fața mea și mi-am întors privirea spre critic, să aflu de ce mă chemase.

— Un domn, mi-a spus el atunci, al cărui nume nu trebuie să-l știi îți oferă zece mii de lei în schimbul nuvelei dumitale „Calul", pe care te roagă să i-o trimiți prin mine, în original, așa cum ai scris-o, și copie să-ți faci dumneata după ea. E un admirator al dumitale din cenaclu. Ca să vezi, a mai adăugat criticul cu o blîndă filozofie, nici n-ai apucat să te afirmi și ti-ai și găsit admiratori. Ține-te bine !

Am luat banii încîntat, reprezentau cam două salarii de-ale mele de proaspăt secretar de redacție la un jurnal despre care am mai pomenit data trecută, și la care am putut intra tot prin recomandarea criticului, către Ion Vinea, care era director, patron fiind celebrul pe atunci, Pamfil Șeicaru. M-am grăbit să-mi copiez manuscrisul și să trimit bizarului meu admirator, originalul. Am aflat abia tîrziu de la Zaharia Stancu, că trebuia să fi fost Dinu Nicodim, prieten bun cu criticul, scriitor încifrat, ilizibil, om foarte bogat și de o cruzime rafinată cunoscută numai de puțini, care explică pesemne plăcerea pe care i-o făcusem eu cu uciderea minuțioasă și cruntă a „calului" meu.

Prin 1952 mă aflam la Tușnad într-un prim cenaclu adevărat din viața mea. Un prieten foarte neliniștit în conștiința lui, neliniște care n-o înțeleg nici azi, mă avertizase prin luna mai a aceluiași an, că dacă nu scriu imediat ceva prin care să fac să dispară norii unei maladii literare inventate de care mi se legase numele (naturalism !) și în care nepăsător pluteam, voi fi exclus din Uniunea Scriitorilor și maladia literară se va transforma în una politică. Atunci va fi grav.

— N-am, acuma, chef să scriu, i-am spus. Nu vreau să fiu scriitor.

— Ești scriitor, mi-a spus el. Tot trebuie să scrii. Scrie **acum.**

— Ce să scriu ?

— Du-te pe la țară, vezi ce e, și scrie.

Reușise să mă neliniștească și pe mine. M-am dus pe la țară, dar nu la mine în sat, ci undeva prin Moldova, în regiunea Huși și acolo la primărie am văzut o scenă : un tînăr țăran rău îmbrăcat și cu o biată pălărie în mînă este strigat să vie și să semneze actul prin care adera și el la o agricultură cooperatistă. Semnează și pe urmă are o clipă de derută cu tocul în aer ; parcă s-ar fi abătut deodată asupra lui toate întrebările : cum trăise nu fusese bine... Prin iscălitura asta în care el dădea tot, o să ducă și el altă viață ? „Hai bă, scoală-te de-acolo, s-a auzit atunci o voce poruncitoare. Ce faci, înțepenișii acolo ?" Tînărul om s-a ridicat brusc, s-a lovit cu genunchiul de masă și fruntea lui mare și albă ca hîrtia, întîi s-a împurpurat, apoi s-a făcut de o paloare mortală. Ce descărcări afective se petreceau în el ? Ce prăbușiri ? Chipul i s-a lungit, s-a tras în jos ; s-a dat la o parte, a mai stat printre oameni cîteva minute. Nimeni nu-i adresa un cuvînt. A luat-o tăcut pe lîngă garduri și s-a dus încet fără să se uite îndărăt.

N-a fost singurul lucru pe care l-am văzut atunci, dar întors la București și plecînd spre Sinaia, am scris această schiță, care avea vreo douăzeci de pagini și se numea „Desfășurarea".

— E bună, mi-a spus prietenul meu, criticul, dar n-ai spus tot. Cine era cel care i-a adresat cuvintele acelea dure ?

— Cine știe ce tîmpit !

— În cazul ăsta sentimentul dureros pe care îl descrii tu își diminuiază semnificația.

— Ai dreptate. E un nesimțit, probabil un individ care vedea în afacerea care se încheia ceva foarte avantajos pentru el, dar fără vreo semnificație mai înaltă.

— Păi tocmai de-aia nici n-a înțeles ce sens profund avea pentru celălalt tot ceea ce se întîmpla în sat. Sau a înțeles, dar a vrut să-l umilească.

— Așa e. Am să insist asupra acestui personaj negativ.

— Și trebuie să spui și cine e, a continuat prietenul meu, criticul. Ce poziție socială ocupă, e în partid, sau nu e ? Pe urmă n-ai descris cum au ajuns acești țărani deocamdată puțini, la convingerea că trebuie să-și facă altă viață !

Aici m-am înfuriat. I-am răspuns că în intenția mea a fost să descriu numai atît cît am descris și nimic mai mult.

— Da, dar nu e suficient, mi-a răspuns el. N-o să apară.

— De ce ?

— Nu se înțelege cine e individul care îl adresează acele cuvinte dure. Trebuie să arăți satul, cu tot ce se întîmplă acum în el.

— Și ce mai rămîne din ce am vrut eu să spun ?

— Tot. Și e interesant. Și nuvela va apărea. Și alungi și norii care s-au strîns deasupra capului tău, — mi-a mai spus acest prieten cu o stranie pasiune, care a fost mai convingătoare decît argumentele lui.

Ținea foarte tare la mine, eram de aceeași vîrstă, știa pe atunci mai multe decît știam eu și vrea să mă apere de o primejdie de care eu nu eram conștient. Eram singuri, noi doi, în camera mea frumoasă de pe strada Ana Davilla și se făcuse dimineață... Generațiile afirmate tăceau. Se afirmaseră. Mihail Sadoveanu scrisese sau se pregătea să scrie **Mitrea Cocor** care avea să-l aducă pe plan internațional o medalie de aur, dar nu premiul Nobel, pe care îl merita și pe care sîrbul Ivo Andrici avea să-l primească. Omul pe care îl admiram de mult, G. Călinescu, se ținea departe de generația mea, și cînd l-am vizitat o dată, a crezut de cuviință că trebuie să-mi spună din cinci în cinci minute, fără nici o legătură cu discuția de care de altfel marele om n-avea nici un chef : „Știi, nu se mai întorc vremurile... roata istoriei... socialismul va fi învingător..." Am înțeles că avea probabil mulți musafiri reacționari pe care îi da afară în felul acesta. Întîi m-am simțit jignit, dar apoi am început să rîd : „Și de-aia sînteți dumneavoastră săptămînal optimist ?".

Am publicat nuvela îngroșată considerabil în August și am plecat să mă odihnesc la Tușnad unde Uniunea Scriitorilor avea o vilă. Am găsit acolo, printre alți scriitori și o doamnă nu atît foarte bătrînă, cît foarte retrasă și foarte absentă. Cine e ? am întrebat. Mi s-a răspuns că e Hortensia Papadat Bengescu. O însoțea aproape tot timpul Claudia Milian, stăteau de vorbă amîndouă, dar nu prea mult. Nu mi-era mie atunci gîndul la viața celei mai mari scriitoare române cu problemele grave care se puneau generației mele. Și pe lîngă asta aveam treizeci de ani și „scriitorul, deși se stabilise evident în București, nu se căsătorise încă cu nimeni și n-avea știința de a se apropia de colegii săi ajunși la capătul unei vieți și al unei opere", cum ar putea scrie în viitor, un autor de „tabele cronologice" de vieți.

N-a stat mult acolo Hortensia Bengescu. Nu se simțea bine, ne-a explicat Claudia Milian. Dacă ar fi murit atunci gîndul la destinul ei nu mi-ar fi tulburat cu nimic astăzi amintirea acestor prea efemere întîlniri. Dar am auzit că a mai trăit cîțiva ani și un alt prieten al meu, tot critic, a vizitat-o într-o iarnă acasă. Locuia în condiții înspăimîntătoare și acest prieten nu mi-a spus și mie atunci să mă duc s-o văd și eu. Mi-a spus mai tîrziu (cînd era prea tîrziu !), într-o zi, cînd marea scriitoare nu mai era pe această lume ca să ne mai pună nouă, generațiilor mai tinere (și la urma urmei și propriei ei generații strălucite) un tăcut și neluat în seamă de nimeni, semn de întrebare.

Iar astăzi, eu nu știu să răspund la acest semn. Și mă întreb : mai pot să mai mă simt atît de fericit și de inocent ca altădată, și să-mi scriu, răbdător, cărțile pe care trebuie să le scriu ?

NICOLAE PĂDURARU

nida

Am dat ușor din cap. Puștiul se uita la noi sprijinit de bordul mașinii, sau prin noi, și poate știa ce vorbește maică-sa cu ghidul, în fond, trecuseră prin mai multe țări și fiecare din ghizii de acolo fusese luat deoparte și făcut părtaș la marele secret.

— Dumneata ești prea tînăr ca să ai copii, probabil..., zise doamna X. Eu nu mai am pe nimeni în afară de Bob, soțul meu e foarte ocupat cu afacerile și nu poate lipsi atîta timp. Apropo, diseară trebuie să-i dau un telefon...

— O să înnoptăm într-un oraș mare, doamnă, aveți telefon internațional.

— Cu Bob nu știu niciodată unde înnoptez. Avem un cort în mașină. Dormim pe cîmp, pe malul apei, — zîmbi doamna X., și eu sînt puțin reumatică, dar n-are a face ! oftă ea. Bob are 13 ani, merge pe 14. A stat bolnav la pat aproape un an, și-n timpul ăsta taică-su i-a adus o stație de radio mică de amatori, care i-a prins atunci foarte bine. Și-a făcut prieteni, pe calea undelor, în toate părțile lumii. Are un prieten și aici la dumneavoastră în România, am uitat cum îl cheamă...

— Și-a venit să-l vadă.

— Nu domnule, nu numai atît.

Doamnei X. îi venea din ce în ce mai greu să vorbească.

— Poate că boala... poate că boala să fie de vină, poliomielită, — preciză ea. El e foarte normal, ai să-l vezi, un copil bun, mănîncă bine, doarme, e foarte bun la învățătură, mă ascultă... Dar de cînd cu boala și cu aparatul ăsta... i-a venit așa un fel de idee fixă... nu știu cum să spun... își închipuie niște lucruri care nu există, absurde...

Puștiul se întorsese cu spatele la noi și se uita la mașinile care treceau granița.

— L-am consultat fără ca el să știe că e consultat, cu mai mulți psihiatri și psihologi... ne-au sfătuit să-i facem pe plac, altceva nici nu ajută...

— Ce fel de idee... fixă ?

Desene de SABIN ȘTEFANUȚA

— Sînt mama lui, dar... E și vîrsta pubertății.

— E vorba deci de-o fată.

— De-un glas de fată, Nick. De-un glas de fată. N-a văzut-o niciodată. A întîlnit-o pe unde, cu aproape un an în urmă, și... nu știu, s-a-ndrăgostit, e fascinat, hipnotizat, că nu te mai poți înțelege cu el cînd vine vorba despre asta. Se blochează, ocolește privirea, tace, se rosește..

— Eu nu văd nici un rău în asta, doamnă.

— Nu ți-am spus tot. Pe urmă a început s-o caute, vrea s-o întîlnească. Dar ia-o de unde nu-i ! Fata asta nu există în realitate. Trebuie să fie vorba de-o șarlatanie, dacă m-aș pricepe la radio și la de-alde astea i-aș da eu de urmă, că-mi distruge copilul himera asta.

— E foarte neclar, doamnă. Nici eu nu-s prea tare la radiofonie, însă am aflat că orice stație poate fi detectată simplu, cu un goniometru.

— Dumneata ce-ți închipui că facem noi acum ? zîmbi doamna X. O căutăm cu goniometrul ăsta. Însă trebuie să fie altceva la mijloc, vreun principiu nou de emisie, nu știu, fiindcă goniometrul nostru nu face doi bani. În epoca asta a invențiilor o fi apărut un emițător nou, care nu se lasă detectat cu una cu două. Vreo născocire din astea cîte sînt atîtea.

— Ați verificat goniometrul, e bun ? făcui eu neîncrezător.

— Are trei goniometre de trei tipuri diferite în mașină ! Le-a comparat de o sută de mii de ori cu confrații lui radioamatori, ba a intervenit soțul meu, a explicat cuiva și l-au lăsat pe Bob să-și compare aparatul cu goniometrele poliției. Toate trei sînt foarte bune. Nu mai spun că m-au costat o groază de bani...

M-am frecat pe bărbie, gînditor. Bob mînca un sandwich.

— Deci ce vă aduce în România, doamnă?

— Fugărim fantoma asta, emițătorul ăsta. De două luni de zile.

— Păi spuneați că goniometrul n-ajută.

— Uneori pare să indice niște direcții... Ceva tare vag, niște erori probabil, însă Bob trasează direcția pe hartă și merge într-acolo. Ne-am învîrtit prin Europa de-am ametit... Norvegia — Italia ; Spania — România...

— Ultima direcție intersectează România...

— Da, o să-ți arate Bob pe hartă. Vrea să-l vadă și pe colegul lui român, am uitat numele... din orașul Bacau.

— Bacău, am corectat eu automat, cu gîndul aiurea.

Doamna X. privi ceasul. Arăta într-adevăr obosită, cu hainele într-o neorînduială care nu i-o fi fost specifică, ușor resemnată...

— Lucrurile așa stau, Nick. Dacă te trădezi față de Bob...

În general, mă înțeleg bine cu copiii. Dar cu unul care a stat un an de zile în cameră, imobilizat...

— Hello, Bob. Arată-mi și mie harta aceea, m-am apropiat eu.

Fără vorbă, puștiul întinse mîna pe geamul mașinii, scoase mai multe hărți și desfășură una pe capota motorului. Era o hartă destul de amănunțită a Europei. Împînzită de linii roșii — punctate și continue — direcțiile gonio pe care fuseseră pînă atunci. Una din liniile continue pornea din Ungaria spre Aiud.

— Aici ai vorbit ultima dată, am bătut eu cu degetul în Ungaria.

Bob mă privi scurt, avea sprîncenele stufoase.

— Să știi. Bob, eu nu-s prea tare în radiotehnică, poți să mă păcălești cînd vrei.

— Pentru ce să te păcălesc ?

— Nu știu, poate așa, de plăcerea păcălitului. Cum o cheamă ?

— Nida.

— E mai mare decît tine ?

— Nu cred. Nici n-am văzut-o. Atîta știu, o cheamă Nida.

— Și cum vă înțelegeți, în engleză, în franceză ?...

— Engleză.

— Deci știe engleză. Are accent străin, cumva ?

— Are. Spune că a învățat-o engleză unul Sandu Covaci, din orașul Bacau.

— Bacău, corectai eu, moale. O cunoști de mult ?

— Da, de mult... Într-o furtună, astă primăvară, cînd mi s-a rupt antena pe jumătate. Cu antena întreagă n-o mai recepționez. Nu-i interesant ?

— Ba da ; bine că ți-ai dat seama și ai lăsat-o așa.

— Am lăsat-o că nu se putea altfel. Eram în pat. Îl chema pe Sandu Covaci, YO5 RQZ, din... Ba-cău, pronunță Bob cu grijă. Ăla nu răspundea. Se-ntîmplă. Se mai strică stația, n-ai recepție în zonă, ori... ești bolnav... L-a chemat multă vreme, în fiecare luni și joi, pe la 8 seara. Atunci m-am hotărît s-o ajut pe Nida : l-am chemat și eu pe Sandu Covaci. Tot așa, zile la rînd. Pe urmă am intrat în legătură cu Nida să-i spun că nici eu nu l-am putut găsi. Am rămas prieteni... și de-atunci o caut.

— E oare cu putință să aibă un emițător nou, care nu poate fi detectat ?

— Așa zicea mama. Tot ce se poate, — făcu el sec.

În seara aceea doamna X. vorbi totuși cu soțul ei, fiindcă Nida urma să mai transmită abia luni, iar pînă atunci puștiul aproape că nu trăia. Clujul ne-a oferit un spectacol de operă și unul de circ, precum și renumita lui cremă de castane cu frișcă. Eram nerăbdător să ascult și eu glasul Nidei, dacă avea să-mi permită puștiul. Iar luni, în plin cîmp, departe de prăzitii electrici ai orașului, la ora 8 seara, am ascultat glasul Nidei, glas tînăr, ușor disperat că nici Bob nu mai răspunde la apeluri, un glas venit în valuri, interferat de alte stații, de foarte departe. Bob manevra grăbit cînd un goniometru cînd altul. Dacă m-aș fi priceput cît de cît la goniometrie, aș fi înțeles totul mult mai devreme, poate încă de pe atunci.

— Vreo direcție nouă, Bob ? vorbi doamna X., din întuneric.

— Nu, mamă... Aceeași.

— Ce vrei să facem pînă joi ?

— Eu zic să mergem la Sandu Covaci, la Bacău.

— E departe Bacăul ăsta, Nick ? întrebă trudită doamna.

— Pînă joi ajungem. Trecem prin niște locuri care o să vă placă

Doamna X. nu comentă nimic. Dîrdîia ușor de frig. Puștiul strîngea aparatele în cutiile lor și nu-i puteam vedea fața. I-am văzut-o după vreo oră, cînd nu mai era același lucru : se însuflețise, dar exprima prea multă tristețe pentru un copil de vîrsta lui.

Am avut deci timp s-o luăm pe cele mai frumoase drumuri, conduceam eu, povestindu-le cum ar fi făcut-o bunicul istoria locurilor dimprejur, cu legendele și basmele și întîmplările oamenilor. Aproape de Lacul Roșu am coborît toți trei și ne-am rugat de un țăran cu un bici năzdrăvan să ne lase să mergem puțin în căruța lui trasă de boi, treabă care a distrat pe toată lumea, inclusiv pe Bob, care ne-a rugat să-l mai lăsăm puțin, fînul mirosea altfel decît benzina mașinii ; ne-a spus tulburat că el a mai mers cu asemenea car, în fin, nu-și poate aminti unde și cînd... Doamna X. s-a uitat cu îngrijorare la el, dar eu am știut că nu-i nimic rău, și eu vizitasem locuri pe care le cunoșteam de undeva, deși le vedeam întîia oară, și alții poate la fel

Țin minte că am pretextat ceva ca să nu mergem cu barca peste pădurea scufundată a Lacului Roșu. Unii spun că se distrează plutind printre trunchiurile osificate, dar aceia sînt puțini. Lacul degajă tristețe. Cei care l-au văzut își aduc aminte de el ca de o vrajă, iar cîțiva pe care-i știu și pe care mă feresc să-i judec vin acolo an de an, cu barca peste copacii morți, fiindcă altfel nu pot. I-am arătat lui Bob lacul din mersul mașinii și am trecut mai departe, spre vilele din celălalt capăt al stațiunii, de lîngă intrarea în Cheile Bicazului. Făcusem drum lung și am poposit acolo. A doua zi era miercuri.

A doua zi am ajuns și la Bacău, pe strada Mușteloi, la numărul 16. Numai eu cu Bob. Antena era sus pe casă, o antenă bizară, octogonală, la care puștiul se uită cu atenție în vreme ce eu apăsam, de cîteva minute, soneria.

— Bună ziua, spusei unui moșneag cu ochelari tulburi și bulbucați, îmbrăcat în jachetă.

— 'Ziua, ce-i ?

— Cu tovarășul Sandu Covaci, vă rog.

— Covaci ? Care Covaci ? Zi-i mai tare niței. Și eu sînt tot Covaci.

— Sandu ! am urlat eu.

— A, Sandu. Frate-miu. E mort, domnule, de două luni l-am îngropat. Ce-ai cu el ?

— Cum mort ?... șoptii eu, dezorientat.

— Da, ce te miri, la 78 de ani... ? Hai în casă, hai.

Puștiul și cu mine l-am urmat pe moșneag printr-o cameră întunecoasă plină de obiecte mari acoperite cu huse, probabil stația de emisie-recepție, într-o sălită cu două mese rotunde și un pat covățit. Sub pat era o cloșcă.

— A cui ești dumneata ?

— Din București, radioamator din București.

— Aha. Ce să-ți fac... ? Asta-i.

— Spuneți-mi, cine era Nida ?

— Nida ? O fată, da' de unde știi ? El a învățat-o englezește.

— El ? Dar mai înainte ce limbă vorbea?

— Asta nu știu, nu știu. Eu cînd am venit aicea să-l grijesc, vorbea cu dînsa englezește.

— Și din ce țară e Nida ?

— Țară ? Știu eu ? Poate că-i de la noi, poate nu... Nu m-a-nteresat. Pe mine nu mă-nteresează joaca asta a dumneavoastră. E ! Ai să-i dai ceva, vreo datorie, bani, ceva ?

— Eu ? Nu.

— Asta-i. E mort, gata.

Puștiul primi vestea calm, fără comentarii, deși am încercat cu prudență să-l trag puțin de limbă, să-i văd reacția. Trebuia să dau un raport maică-si. Iar aceasta, la telefon, soțului. Mă tem că n-au avut ce comenta de pe urma vizitei la Covaci. Despre morți, numai bine.

— Nick, mă întrebă puștiul, care-i cel mai înalt munte de pe-aici ?

— Altul nu știu, decît Ceahlăul : 1 904 metri. Ți l-am arătat eu.

— În ce direcție ? Poftim busola, poftim harta.

I-am arătat puștiului direcția și l-am întrebat de ce are nevoie de ea. Mi-a spus că vrea să se asigure el de un anumit lucru. Atît. Și pînă luni abia dacă a mai scos cîteva vorbe.

Ziua de luni, ora 8 seara, ne-a prins pe platoul transilvan, pe drumul către Sfîntu Gheorghe, la o margine de crîng cu sălcii. Curge un pîrîu fără nume. Bob mi-a cerut din nou să-i arăt direcțiile către cei mai înalți munți dimprejur, treabă pe care am făcut-o în ultimele lumini ale apusului. Se lăsaseră picle de seară și orizontul aparea albiuriu și albăstriu. Opt fără două minute. Vijiia cîte o mașină pe drum, cu farurile de-acum aprinse. Bob era instalat pe iarbă, cu goniometrele, stația, harta și busola împrejur. Gonise toți greierii din preajmă, ca să audă bine. Deși am fost foarte atent mi-a scăpat momentul stabilirii contactului ; puștiul schimba un goniometru după altul și nu mi s-a părut că ar rătăci, în căutarea sursei, ci că, dimpotrivă, le fixează cu multă precizie într-o anumită direcție. Sau poate mă înșelam eu, din nepricepere.

— Ceva nou, Bob ? vorbi prin întuneric doamna X.

— Nu mamă.

— Acuma ce mai faci ?

— Vreau să mergem...

Doamna X. se apropie de el prin iarbă.

— Ai zis acasă, Bob ?

— Da.

— Doamne Dumnezeule...

De frică să nu audă altceva decît auzise, doamna nu a mai întrebat nimic. Am condus cu viteză mare, parcă tot din aceeași cauză, să nu-l las pe puști să se răzgîndească, și-am ajuns la Brașov pe la ora 9.

— Poate doriți să urcați cu liftul pe terasa hotelului, se vede foarte frumos noaptea ..

— Mulțumesc. Nick, dar sînt puțin cam obosită... Ne întîlnim peste jumătate de oră la masă, da ? Hai Bob, vino să te speli un pic.

— Eu, mamă, urc puțin cu Nick pe terasă ; ce cameră avem ?

— 313, cîți doamna X. Nu întîrziați !

Sus pe terasă mai era doar o pereche de îndrăgostiți, dar în celălalt capăt. Ne-am sprijinit de balustradă să privim în tihnă Brașovul noaptea, iar eu am aprins o țigară.

— Auzi, Nick... Ce constelație e în direcția asta ?

— A Lirei. Constelația Lirei.

— Este foarte departe ?

— Foarte departe.

— Așa mi-au spus toți ghizii, zise Bob înăbușit.

Desene de SIMONA LUMINIȚA POP

ANDREI UJICĂ

apă de uitare

În oglinda ovală se vedeau pereții camerei cu zugrăveala ștearsă și negei de fum și mobilele gălbui și globul albastru al lămpii agățate de tavan. Pe dulapuri erau mereu valize cu suluri de hîrtie pentru învelitul cărților și al caietelor de școală.

Erau două paturi largi de tot acolo, acoperite peste zi cu pături de lînă. Al meu avea pătură albastră și al bunicii pătură roșie.

La sfîrșitul lui octombrie, în noiembrie și la începutul lui decembrie plouă mereu în oraș și nu iese nimeni din casă. Străzile sînt pustii și ude și cîteodată dimineața sau seara e ceață.

La începutul ploii într-o toamnă, mama mi-a spus că am să plec să fac liceul într-un alt oraș. Am urcat cu bunica în tren și am văzut picăturile care se prelingeau pe geamuri și pe peron stătea mama cu părul ud și șeful de gară.

Mama se plimbă singură primăvara.

Ei ne-au făcut cu mîna și trenul a plecat.

De atunci nu mai merg acasă decît în vacanțe și cîteodată și în timpul școlii pentru două zile : simbătă și duminică.

În oglinda ovală se vedea camera cu lumină cenușie și puțină. Pe jos aveam covoare de zdrențe și într-un colț o sobă de tuci. Bunica era plecată la Schmetterland și am stat cîteva zile singur.

Făceam toată ziua focul, mirosea a lemn în cameră și a portocale de la cojile întinse pe dulap, și afară ploua mereu (era începutul lui decembrie) și ascultam muzica la radio. Radioul era așezat pe noptiere de la capătul patului. Deasupra stătea veioza.

În oglindă se vedea un lac și cîțiva mesteceni în jur și trei lebede.

În spate se întindea pînă departe un gazon verde și aproape de orizont se vedeau turnurile unui oraș.

Doi domni cu pălării mari și săbii subțiri la șold stăteau în picioare în dreapta lacului și pe malul celălalt o doamnă era întinsă pe iarbă. Oamenii nu se mișcau și nu bătea nici vîntul, fiindcă ramurile mestecenilor erau neclintite.

În oglindă se lăsa seara, atunci cînd se lăsa și în oraș și se întuneca în cameră.

Afară ploua mereu și în casă era cald și mirosea a portocale și a lemn.

Stăteam întins pe pătura albastră și citeam sau ascultam muzică la radio. Mă bucuram că bunica era plecată acasă și puteam sta cîteva zile singur.

Dimineața se lumina tîrziu pe la opt, în oraș era lumină cenușie, se auzeau doar copitele cailor de la dric cum plescăiau pe pavajul ud și de la o fereastră vedeam sicriul cu coroane de flori albe și pe capră birjarul avea hainele ude din cauza ploii. Nu mergea după mort decît preotul, și rudele apropiate. Era singurul lucru pe care-l vedeam în oraș fiindcă în rest străzile erau tot timpul pustii și nu se auzea decît ploaia.

În oglindă totul stătea nemișcat.

Undeva în dreapta lacului, după pîlcul de mesteceni era o șosea plină cu praf pe care se vedea o trăsură cu patru cai și un vizitiu cu mîna ridicată să-i biciuiască.

Toată ziua ploua, apa se prelingea pe geamuri ,în cameră era lumină puțină, și eu stăteam întins pe pat și priveam în oglindă. Nu se mișca nimic acolo.

În zare, turnurile orașului erau acoperite de ceață, dimineața și seara vedeam luna deasupra copacilor și mai tîrziu, deasupra orașului.

Lîngă lac cei doi domni cu pălării cu boruri largi aveau o mînă sprijinită în șold și pe cealaltă o țineau pe garda sabiei. Stăteau cu spatele la mesteceni și pe șosea trăsura încremenise cu cai în galop și cu vizitiul ridicat în picioare, și ținînd biciul deasupra lor.

Femeia era întinsă în iarbă pe malul celălalt al lacului și-și ținea fața îngropată în mîini. Poate că plîngea.

Într-o zi, unul din cei doi domni a ridicat o mînă ca să-și șteargă fața de praf și atunci s-a auzit o frîntură dintr-o melodie cîntată la flașnetă și trăsura s-a mișcat pe șosea trecînd puțin de pîlcul de mesteceni, biciul din mîna vizitiului a lovit crupa unui cal și totul a încremenit din nou. Apoi nu s-a mai întîmplat nimic pînă seara. Domnul a rămas cu mîna pe față.

Am adus lemne și am băgat pe foc și am mîncat o portocală pe care am găsit-o într-un sertar.

După masă am deschis geamul și am văzut ploaia, eu fumam sprijinit de pervazul ferestrei și pe stradă a trecut din nou dricul cu preotul și cu două rude ale mortului în urmă.

De obicei erau trei înmormîntări pe săptămînă în oraș.

În oglindă a răsărit luna, acolo n-a plouat deloc și pînă dimineața nu s-a mai întîmplat nimic.

Noaptea am băgat pe foc și am fumat iar o țigară.

În oglindă era liniște.

Dimineața se lumina tîrziu ,pe la opt. În cameră era cald.

Am găsit în cămară niște mere și le-am așezat pe noptiera de lîngă patul bunicii.

Lipisem afișe colorate pe pereți.

Bunica era plecată în orașul nostru unde locuia mama singură în casa mare, cu pianina neagră la care cîntam toamna și iarna cînd mai eram acolo.

În oglindă, domnul care se mișcase cu o zi înainte își mai ținea încă mîna pe față în dreptul ochilor. Ploaia cădea mereu lovind în geam. După un timp, domnul și-a coborît mîna și iarăși s-a auzit o frîntură dintr-o melodie cîntată la flașnetă și trăsura a mai înaintat pe șosea. Domnul a rămas puțin nemișcat și după aceea s-a întors cu fața către tovarășul său și a făcut o plecăciune.

Se auzea acum melodia cîntată fără întrerupere la flașnetă. Trăsura gonea spre oraș ridicînd praf în urmă. Flașneta cînta mereu o melodie monotonă. S-a mișcat atunci și celălalt domn și a făcut și el o plecăciune. Doamna întinsă pe iarbă a ridicat capul.

Cei doi s-au îndepărtat și-au aruncat pălăriile în iarbă și și-au scos săbiile.

Nu auzeam decît ploaia care lovea geamul și melodia cîntată la flașnetă.

Domnii au intrat în gardă și după aceea au început să se lupte. În oglindă amurgea. Se lăsa seara și în oraș. Doamna se ridicase în picioare și privea speriată de pe malul celălalt al lacului.

S-au luptat aproape o jumătate de oră pînă cînd dintr-odată și-au virit în același timp săbiile unul în celălalt. Au căzut amîndoi cu piepturile străpunse. Unul s-a prăbușit cu fața în lac. Celălalt a mai făcut doi pași cu mîinile desfăcute în lături, apoi și le-a încleștat pe sabia virită în el și a căzut în iarbă.

Trăsura străbătea drumul care șerpuia prin mijlocul cîmpului verde aproape de oraș. Se vedea ca un punct cu negru și în urma ei o dîră de praf pe șosea.

Doamna alerga pe lîngă lac, privind cadavrele de pe malul celălalt.

Lebedele lunecau într-o parte și într-alta pe apă.

În cameră era cald și eu mi-am aprins o țigară.

Nu se întunecase de tot încă.

În oglindă soarele apusese.

Doamna se dezbrăcase pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă. Doamna a legat streangul de ramura unui mesteacăn și la celălalt capăt a făcut un laț.

A stat în picioare goală pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă. Doamna a legat streangul de ramura unui mesteacăn și la celălalt capăt a făcut un laț.

A stat în picioare goală pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă. Trăsura a mai înaintat pe șosea. Domnul a rămas puțin nemișcat și după aceea s-a întors cu fața către tovarășul său și a făcut o plecăciune.

Se auzea acum melodia cîntată fără întrerupere la flașnetă. Trăsura gonea spre oraș ridicînd praf în urmă. Flașneta cînta mereu o melodie monotonă. S-a mișcat atunci și celălalt domn și a făcut și el o plecăciune. Doamna întinsă pe iarbă a ridicat capul.

Cei doi s-au îndepărtat și-au aruncat pălăriile în iarbă și și-au scos săbiile.

Nu auzeam decît ploaia care lovea geamul și melodia cîntată la flașnetă.

Domnii au intrat în gardă și după aceea au început să se lupte. În oglindă amurgea. Se lăsa seara și în oraș. Doamna se ridicase în picioare și privea speriată de pe malul celălalt al lacului.

S-au luptat aproape o jumătate de oră pînă cînd dintr-odată și-au virit în același timp săbiile unul în celălalt. Au căzut amîndoi cu piepturile străpunse. Unul s-a prăbușit cu fața în lac. Celălalt a mai făcut doi pași cu mîinile desfăcute în lături, apoi și le-a încleștat pe sabia virită în el și a căzut în iarbă.

Trăsura străbătea drumul care șerpuia prin mijlocul cîmpului verde aproape de oraș. Se vedea ca un punct cu negru și în urma ei o dîră de praf pe șosea.

Doamna alerga pe lîngă lac, privind cadavrele de pe malul celălalt.

Lebedele lunecau într-o parte și într-alta pe apă.

În cameră era cald și eu mi-am aprins o țigară.

Nu se întunecase de tot încă.

În oglindă soarele apusese.

Doamna se dezbrăcase pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă. Doamna a legat streangul de ramura unui mesteacăn și la celălalt capăt a făcut un laț.

A stat în picioare goală pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă. Doamna a legat streangul de ramura unui mesteacăn și la celălalt capăt a făcut un laț.

A stat în picioare goală pe iarbă și-și rupea în fîșii rochia albă. A împletit după aceea o frînghie lungă și destul de subțire. Melodia se auzea fără întrerupere cîntată la flașnetă și

NICOLAE CREȚU

felinarul

Din partea stîngă a compartimentului apăru controlorul, în uniformă de poliţist, destul de ponosită. Felinarul dreptunghiular totdeauna aprins, zi, noapte, îi atîrna pe piept. Prin sticla afumată, cu funingine căzută şi praf la încheieturi flacăra pilpiia galbenă ca faţa unui mort. Îi făcu semn Contelui. Fără să-i spună nimic controlorul îi arătă cu mîna s-o ia pe culoar înainte. Trenul opri într-o staţie, Contele se întoarse spre controlor :

— O clipă, domnule, numai o clipă, şi coborî din mersul încetinit al trenului pe peron. Îşi făcu loc cu coatele pînă aproape de ieşire. Nu-şi putea imagina că atîta mulţime călătorea noaptea. Toţi erau cuprinşi de acelaşi fior al călătoriei — şi feţele vesele cu cămăşi colorate descheiate la un nasture şi feţele serioase cu pălării lăsate pînă la dunga ochilor, şi feţele triste, şi cele indiferente. Din cînd în cînd o craînică nedormită anunţa plecarea sau sosirea vreunui tren. Prin locuri retrase se arătau femei singure, cu privirea pierdută cine ştie unde. Unele îşi ştergeau pantofii de praf cu o batistă pe care o aruncau apoi mototolită într-o poşetă neagră, sau roşie, sau crem. Altele îşi mai fixau odată dunga ciorapilor pînă la chiloţii subţiri, perforaţi fiindcă era vară. Şi cîte una din ele dispărea în umbra vreunui costum voluminos de culoare închisă, de obicei culoare închisă pentru că manşetele cămăşilor erau albe, orbitor de albe, scrobite, prinse în butoni uneori de argint, alteori de vreo cîţiva lei, iar din manşete ieşeau nişte mîini cu degete delicioase ca nişte cîrnăciori, degete cu inele scumpe din aur, verighete, inele cu diamante, inele de tablă, degete care purtau aproape totdeauna cîte o servietă de voiaj voluminoasă, servietă de culoarea cafelei cu lapte, servietă roşie, albastră, neagră, nu mai contează ce culoare. Pentru nimeni culoarea servietelor nu are vreo importanţă prea mare. Din două difuzoare agăţate de stîlpi curgea melodia unui tînăr compozitor, parcă venea direct din cerul prea întunecat din cauza luminilor :

Simt ceva mortal aici
în regiunea fiinţei mele
ziua mă doare soarele
noaptea luna şi stelele...
ce să mă fac,
doctore...

Contele ieşi în faţa gării. Oraşul întreg ardea în melodia aceea. Avu intenţia să-şi ducă mîinile la urechi, îşi dădu seama că era inutil. Melodia izvora la fel din interiorul său, fiecare celulă părea să fie un focar, şingele de la cap la picioare îi înlesnea trecerea. Urcă într-un autobuz aflat în ultima cursă. Scoase bilet, se aşeză pe un scaun alături de o persoană tînără, îşi descheie nasturul cămăşii, duse mîna la gît şi avu senzaţia că-şi desface laţul unui streang. Ceasul din turnul primăriei bătu miezul nopţii. Autobuzul porni, coti pe vreo cîteva străzi, ajunse prin dreptul bisericii sfinţilor Împăraţi, trecu de parcul Libertăţii, de podul Paloşanu pe sub care nu mai curgea nici o apă. Probabil secase, în dunga luminilor albia se arăta crăpată. Curînd ieşi afară din oraş. Se oprea la cîte o staţie, scaunele se goleau de doi-trei călători. Şoseaua şerpui printr-o pădure, coti apoi spre un sat semnalat prin luminiţe tremurătoare, trecu mai departe. De o parte şi de alta, dealuri brăzdate de văi domoale. Persoana de lîngă Conte era foarte tînără, o fetişcană. El îi aprecie tăietura ochilor, tăietură divină străjuită de gene lungi, întoarse. Altceva nu mai putu să desluşească pentru că ochii aceia îi tăiau respiraţia. Într-un tîrziu o întrebă cum de nu-i este frică să meargă singură la asemenea ceas şi ce vor spune cei de acasă, cum de au lăsat-o, fetele mai ales trebuie să fie în pat, la ora aceasta somnul este singurul lor domn.

— O duduie ca dumneata ar trebui păzită cu arme, observă el.

— Dumneata uiţi că m-ai căutat domnule Conte, îi răspunse fata. Uiţi c-ai tocit cu genunchii duşumelele din faţa altarului, chemîndu-mă.

Contele îşi duse mîna la gît, din nou avu senzaţia că-şi desface laţul unui streang.

— Cu neputinţă, duduie. Nu v-am chemat niciodată. Apoi se întoarse către ea. Cu neputinţă. Doar pe copila din Liban am invocat-o. Nopţi întregi ochii mei i-au desăvîrşit imaginea. Ea este pururi tînără şi pe tărîmul acela nu putem ajunge decît tîrîndu-ne printr-un labirint de sare. Ea este mireasa Libanului. Ea are cincisprezece ani şi ochii de safire. Ea nu coboară printre noi.

— Credinţa dumitale, domnule Conte, nu-i deplină. Priveşte-mi ochii.

Contele zîmbi îngăduitor. Îi luă mîinile într-ale sale şi îi privi ochii, două tăieturi divine străjuite de gene lungi, întoarse.

— Doamne, ai ochii de safire ! E cu neputinţă ! Tu eşti Debora !

— Pentru dumneata sînt Carmen, domnule Conte. Pentru fiecare muritor eu port alt nume. Dacă lucrul acesta îi poate alina.

Carmen îl strînse puternic de mînă :

— Atenţie, domnule Conte. Taxatoarea doarme, şoferul doarme şi el, şi noi sîntem singurii călători. Taxatoarea adormise cu capul pe braţul stîng, cîteva şuvite de păr atîrnau peste ochi, desprinse din clame. Dormea foarte senin, somn de copil. Contele sări imediat, apucă volanul şi vru să frîneze. Frînele erau defecte.

— Ajută-mă, Debora. Fata îl trînti pe şofer pînă la un scaun. Vom merge pînă se va consuma toată benzina. Şi se va termina curînd, adăugă Contele, consultînd indicatorul de benzină.

Motorul bîzîia depărtat, farurile abia dacă luminau cîţiva metri în faţă. Contele privi atent prin geam şi fu surprins să observe că asfaltul şoselei dispăruse. Dispăruse şi şoseaua, nu era decît o pajişte venind din întuneric, cu repeziciune înghiţită de roţile autobuzului. Curînd acesta se opri, cei doi călă-

tori coborîră. Se depărtară de autobuz în noapte, cîteva astre foşneau mărunt deasupra, pace deplină, fînul cosit se topea de mirosuri, ei simţeau focuri albastre în căpiţe, auzeau picăturile de rouă lunecînd spre staminele florilor somnoroase. Flăcări întunecate se ridicau pe orizont. Contele apucă mîna fetei şi porniră în acea direcţie. Urcară o colină, se opriră sus :

— Trebuie să rămînem aici pînă dimineaţă, Debora. Nici un semn după care să ne luăm. În plus avem şansa să ne rătăcim.

— Imposibil, domnule Conte. Trebuie să fiu acasă înaintea zorilor. Fata luă mîna dreaptă a Contelui, îi deschise pumnul şi acesta simţi cum arătătorul ei dibui linia vieţii, apoi linia dragostei. Acolo unde se uneau, degetul se opri. Cu ajutorul dumitale am să ajung acasă. De altfel palma îmi arată destul de bine drumul, e o hartă pe care mă descurc lesne. Aici locuiesc eu. Fata apăsă cu degetul intersecţia celor două linii. Aici sînt munţii Efraim, domnule Conte, să ne grăbim. Cheia de la poarta cetăţii îmi dă de veste că servitorii au aprins făclii să mă caute.

O vreme nici unul nu mai scoase nici o vorbă. Contele privi de partea cealaltă a colinei şi descoperi în vale o lumină mică, lumină mişcîndu-se încet, oprindu-se, mişcîndu-se, descriind parcă un cerc.

— Să mergem într-acolo Debora. Lumina aceasta ne cheamă.

Contele simţi cum îi cresc aripi, parcă umerii i se desfăceau uşor, numai inima îi bătea nebuneşte. Ajunseseră la o portiţă din lemn, Contele o deschise. Înăuntru cîteva cruci susţineau candele cu flacără galbenă, pilpîind. Cîteva morminte împrejmuite de gărduţuri de fier luminate de flacăra care juca pe candele. Mormintele erau presărate de o parte şi de alta în jurul unei biserici scunde, cu ziduri din birne, cu geamuri mici luminate. Deasupra uşii, o scîndură lustruită pe care scria cu litere mari, fosforice :

„Urmează-mă Deborah, e vremea să trăim
Ţinîndu-ne de mînă în munţii Efraim".

Prin uşa deschisă se răspîndea miros de tămîie, în mijloc candelabrul cobora pînă jos susţinut de boltă cu un lanţ de reflexe aurii. Braţele candelabrului ca nişte şerpi încremeniţi aveau la capete luminări, acolo părea să fie cap de şarpe, iar lumina ochi magic de şarpe. Resturile picurau pe duşumea şi acolo picăturile albeau dintr-odată, îşi pierdeau strălucirea, deveneau resturi albe, sfărîmicioase, roase de păcate cereşti. Dimineaţa probabil stratul de ceară va fi măturat de îngeri cu aripi întunecate. Ori îl va mătura însuşi preotul cu mătura aruncată într-un ungher, va fi aruncat afară asemeni îngerilor cărora nu li se îngăduie căinţă. Din cauza luminilor picturile de pe pereţi apăreau ca printr-o perdea de ceaţă, poate chiar cerul acela albastru alburiu din picturi s-a răspîndit în biserică. În altar preotul înalţa rugi, un cor nevăzut îl acompania

Contele se apropie pînă în pragul uşii, cu umărul lîngă umărul fetei. Dădu să treacă peste prag, picioarele parcă nu-l mai ascultau. Deborah trecuse deja dincolo. Nu-şi putu da seama ce se întîmplă, simţi că înghite în gol. Pragul îl despărţea de fată. Ei se ţineau pe deasupra de mîini. Contele se vedea părăsit de puteri, o forţă îl trăgea înapoi.

— Părinte, logodeşte-ne, strigă el în sfîrşit. Corul nevăzut îl acompania, ruga deveni muzicală, pătrunzînd în altar pînă la urechea preotului. Acesta ieşi în amvon. Contele recunoscu în persoana lui pe domnul Abate.

— Veţi primi binecuvîntarea fiii mei. Vă aşteptam, totul e pregătit.

Dispăru o clipă. Contele întoarse capul spre portiţa de la intrare şi ascultă ciulindu-şi urechea. Pînă la ei se auzea din ce în ce mai aproape lătrat de cîini. El o apucă pe Deborah de dincolo de prag cu amîndouă mîinile de umeri, o strînse la piept. Doi duhăi negri pătrunseră pe portiţă, lătrînd mînioş, unul se repezi apucîndu-l de picior, celălalt aşteptă gudurîndu-se pînă cînd stăpînul său ajunse aproape.

— Ridică-te, domnule Student. Să mergem. Contele prăbuşit în pragul bisericii îşi clătină capul, îşi şterse şuviţa de sînge de pe frunte şi-şi privi adversarul.

Controlorul transpirat, îşi trecu mîneca roasă a hainei de poliţist peste faţă. Îşi luă ochelarii aburiţi de pe nas, şi-i frecă de cealaltă mînecă. Felinarul dreptunghiular atîrnat de gît păru şi el transpirat, iar flacăra după sticla plină de funingine gîfîia gata să moară.

— Să mergem, domnule Student.

Glas înfundat, gros, plin de mustrare.

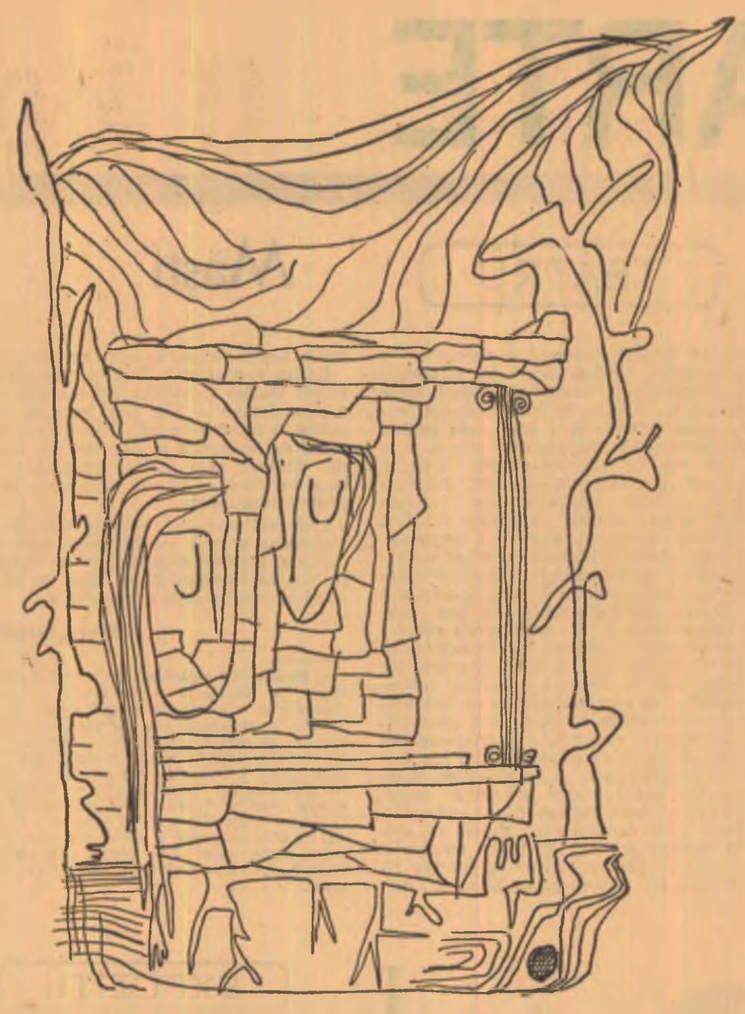

Desene de DANIEL TOLCIU

VALERIU OIȘTEANU

rotativa

SEARA. De pe toate acoperişurile atîrnau odgoanele cu ancore la capăt, steguleţe colorate fluturau printre cablurile întinse. Tramvaiele se retrăgeau prin piaţă, trăgînd interminabile cozi de remorci cu lumina slabă, ocolind rondul şi apoi suind spre depou într-un slalom complicat printre stîlpii felinarelor. Lîngă rigolă se strînseseră bucăţi de pîslă, hîrtii lungi şi părţi dintr-un animal crustaceu mişcînd obosit din maxilare. Contactele metalice luceau mat pe panoul de comandă al depoului în care tramvaiele intrau tîrînd corpurile obosite cu reclame proaspete, neuscate. Vîntul mişca odgoanele şi ancorele se prindeau de cîte au geam deschis, trăgînd remorcile cu degetele încîrligate spre pilnia neagră a gurii de canal. Mai multe tramvaie avuseseră aceeaşi soartă. Se desfăceau sub muşcăturile crustaceelor şi se prăbuşeau în jos, pîrghii, reostate, cadrane, manşoane de aramă cu zgomote guturale de clipocit. Pe pavajul pieţii rămîneau doar tablele strînse cu grijă, una peste cealaltă. O mică flacără albăstruie apărută sub ele. În curînd, vîrfurile ei se îngălbeniră şi metalul se scoroji pînă ajunse să se prelingă ca o falangă argintie spre gratiile chepengului. Unele remorci reuşeau să se smulgă din ghiarele ancorelor şi din plasa cablurilor şi inerţia le purta pe şinele oraşului prin pieţi cu sens giratoriu şi pe străzi laterale pînă ajungeau pe căi de ocol la gardul depoului. Acum totul se liniştise. Steguleţele fluturau paralel iar ancorele atîrnau demn pînă sub geamurile subsolurilor, corpurile zgîriate ale remorcilor erau acoperite cu haine lungi mirosind încă a vopsea, colţi de pisică extraşi cu grijă dintre spiţe. Ultima remorcă cu luminile stinse trecu în viteză prin piaţă. Pe partea exterioară a unuia dintre pereţi atîrna trupul unui om tînăr de statură mică, gol, petrecut şi străpuns de crengi arcuite ce-i intraseră cu partea lor ascuţită prin carne fără să lase nici o urmă de sînge. Cizmele întinse pe şanuri atîrnau alături de proteze bătute în uşă la înălţimi diferite, pe frontalul remorcii un barometru cu sticla crăpată în diverse sensuri şi slab luminat. Tramvaiul era deschis în partea din spate, cu scaune din papură împletită şi balustradă cu marginile tivite în roşu. Crenelurile şi turnuleţele împodobeau acoperişul marcat în colţuri de cîte un sceptru. Tramvaiul se îndepărtă spre fundal pe care se mai zăreau ruinele unui templu. Copacii purtau draperii lungi care cădeau în falduri ca o togă pe crengi de care erau proptite scări sau atîrnau lănţişoare cu belciuge sclipitoare, steaguri de diferite mărimi, majoritatea din piele — aveau imprimate scene de luptă a căror zgomot nu se stinsese încă, sau animale marine, calcani cu urechi mari îmbrăcaţi pe margine cu penajul exotic al unei aripi, şi cu o coadă solzoasă care se desfoia lent de sub o carapace de ţestoasă de sub care răzbătea o serie de copite scurte dar ascuţite cu un şir de pinteni. Ceilalţi copaci purtau cumpene de clopotniţe şi capcane de diferite construcţii din lemn şi sfori, arcuri ce se declanşau în serie periclitînd ascensiunea din toate părţile. Tramvaiul încetini brusc, în faţa lui pămîntul se ridicase într-o multitudine de muşuroaie din care ţîşniră stoluri de lilieci. Liliecii tineri se rotiră pînă formară din aripile lor umbrele largi de sub care atîrna în valuri părul castaniu. Ceilalţi muriră acoperind gardurile, peste ei păşea cu părul alb personajul tapiseriei care acoperea ogivele, cu tenul tot atît de alb şi o mantie scurtă, costum întins pe corp, acest personaj intim se îndepărtă călcînd peste perechile de felinare ce se stingeau în urma lui către un instrument muzical din lemn galben, un hibrid imens între harpă şi contrabas.

NOAPTEA. Brusc, dinspre oraş se auzi o melodie necunoscută. Abia acum putea observa că toate clădirile erau acoperite cu huse de culoare închisă ce-şi lăsau faldurile bogate de-a lungul zidurilor pînă la subsol, sau cuprindeau corpul clădirilor ca într-o centură astfel încît se vedeau prin pînza groasă canaturile uşilor şi a ferestrelor, coloanele şi frontalurile baroce ca nişte nervuri. Husele enorme erau prinse în chingi multicolore, curele şi sfori, bumbi de metal sau ferm închise cu un zig-zag de fermoare lucind mat în lumina reflectoarelor. Trompetiştii se ridicau lîn din spatele acoperişurilor, sunetele sucombau pentru un moment şi din nou reveneau pe deasupra caselor. Pe străzi îşi făcu apariţia un şir de bărci. Scrîşnetul lemnului pe pavaj se prelungii pînă în piaţa centrală. Din calele bărcilor apăru un grup de bărbaţi de diferite vîrste şi înconjurară clădirile Începură să stringă husele de pe acoperiş, înfăşurînd pînza groasă în rulouri, se agăţau de fermoarele metalice rămînînd suspendaţi şi atunci se prindeau de mîini, de glezne, pînă ajungeau să se proptească în dalele de ciment şi să desfacă dinţii metalici. Se balansau pe bumbii grei trecînd fără efort prin ochiurile brandemburgurilor cu corpurile răsturnate. Husele se prăvăleau fără zgomot de la înălţimea de zeci de etaje. Cu o îndeminare nebănuită, împătureau pînza îndoindu-se şi trecînd pe sub noduri, corpurile lor se izbeau în aceste sărituri şi atunci se prindeau de mijloc continuînd zborul, purtînd în cealaltă mînă sulurile grele avînd picioarele întinse, lipite .

Clădirea rotativei rămăsese acoperită. În iahtul din piaţa oraşului se aprindea deja focul, husele erau aruncate una după alta, răspîndind un miros greu ce se lăsase împreună cu fumul pe străzile întunecate. Trompetiştii coborau de pe calota rotativei, călcînd solemn pe scara cu bare de metal, corpurile lor erau acoperite cu ceară albastră iar ochii protejaţi de lentile concave de lemn. Trompetiştii săreau elastic, o clipă rămîneau suspendaţi într-o piramidă aeriană, sunetul se oprea într-o acută, apoi se desprindeau pe rînd din acest repaus agăţîndu-se de pînza iachtului. Convoiul de bărci se puse în mişcare. Iahtul din capul coloanei îngreunat de cenuşă împrăştia un ultim fum. Restul bărcilor hîrşîiau fundurile de lemn pe pavaj, în bărci săreau din mers bărbaţi de diferite vîrste. Reflectoarele se stingeau şi o lumină puternică răzbătea acum din calota rotativei. Zgomotul motoarelor se auzea înăbuşit de sub pliurile husei şi am pătruns în clădire strecurîndu-mă sub pînza grea violetă. Rotativa mergea în gol. Cerneala curgea în şiroaie paralele pe cilindrii de metal, pe litere şi pe grătarul de jos, răspîndind un miros greu de indigo. Presele hidraulice de diferite dimensiuni coborau şi se ridicau în contra timp iar cele mecanice acţionate de curele mişcau paletele pieselor simultan, conştiincios revărsînd din pistoane ulei ce se amesteca cu cerneala formînd vîrtejuri şi curcubee. Roţile dinţate se uzaseră şi acum se învîrteau numai acelea angrenate prin frecare. M-am apropiat de presa cea mare, încremenită şi m-am întins pe talerul de jos. Simţeam pe tot pieptul netezimea şi răceala metalului. Aruncai o privire de-a lungul sălilor nesfîrşite cu zgomotul monoton suprapunîndu-se peste cel din apropiere, o forfotă îmi atrase atenţia, din fund printre uşile deschise se vedeau venind rostogolindu-se role mari de hîrtie albă lucioasă. Acaparau încet sală cu sală, prindeau viteză, zgomotul era asemănător cu cel al avalanşei. Presa cobora încet neobservabil.

Ianuarie 1967

PETRE DAN LAZĂR

mezaninul

Locuiam la mezanin cu încă vreo cîţiva fraţi, nu ştiu exact cîţi, dar cu siguranţă un număr impar, deoarece întotdeauna apărea la cină o lingură dintr-un alt serviciu, pentru care ne băteam în parte. Lucrul ăsta l-am înţeles mult mai tîrziu, cu puţin înainte de a mă căsători, cînd am primit nişte cadouri costisitoare, care nu puteau fi decît furate de cine ştie unde. Eram superficial şi nu am întrebat nimic, sau poate că nici nu vroiam să aflu, în definitiv puteau fi cîştigate la barbut sau la luptele între cocoşi, interzise prin părţile noastre, dar care se practică şi acum pe scară largă. Înainte fusese o prăvălie unde se vindeau curele şi cataramе, din care cu greu ar fi putut trăi cineva, aşa că probabil patronul învîrtea şi alte afaceri şi se răfuia din cînd în cînd cu autorităţile. În cele din urmă a dat faliment şi nu mai ştiu prin ce minune am nimerit noi acolo şi am zidit uşa din spate, care făcea legătura cu apartamentul de la etaj. În colţ se deschisese o cafenea, unde fumam ţigări de foi toată ziua, consumînd adeseori pe datorie, în contul eventualelor cîştiguri la cursele de ogari sau la alte jocuri tot atît de serioase. Eram o fire nervoasă şi brutală, mă răsteam la oameni pentru te miri ce şi nu de puţine ori mă mustrau prietenii, încît aveam sentimentul ciudat că sînt infirm. Mama ne interzicea să ne îndepărtăm considerabil de acest provizorat în care locuiam deja de cîţiva ani şi cu deosebire într-un anume loc să nu mergem. Părea ruinele unei cetăţi medievale, ridicată undeva pe o colină din apropiere, cu zidurile de apărare distruse parcă de furia unui popor migrator, care s-a abătut neaşteptat peste aceste meleaguri. Castelul era mai

Desen de MAFTEI ADRIAN

pustiu acum şi nu îndrăznea să îl cutreiere nimeni de la un capăt la altul, mai cu seamă că şobolanii se înmulţiseră îngrijorător de mult, precum şi insectele de tot felul şi reptilele ruginite, care au cotropit landa în vremea din urmă. Fîntîna secase de o bună bucată de timp, iar ciutura dispăruse cu desăvîrşire. O furaseră ciobanii în drum spre păşuni mai bogate sau poate ciosul coborînd din vie să-şi astîmpere setea. Lumina pătrundea ieftin prin lucarne şi prin ferestrele cu draperii smulse de o mînă prea nervoasă, astfel încît construcţia părea mai strălucitoare decît în vremurile ei cele mai bune. Murise totuşi, o moarte clinică parcă o cuprinsese şi acum, cînd o revăd în halul despre care nici nu pot să-ţi vorbesc, un sentiment de tristeţe profundă mă încearcă. Sicriele de plumb au rămas neatinse, cu toate că nu le mai pot silabisi numele complicate, săpate într-o limbă ciudată şi veche, poate a gepizilor, care nu s-au prea statornicit prin părţile noastre. Îţi aminteşti sălciile pe care vara le răsuceam pe bigudiuri ? Au contractat o tuberculoză mult prea osoasă, încît au îmbătrînit şi s-au zgîrcit de tot, că de-abia dacă se mai oglindesc în mlaştina, şi aşa înjumătăţită, care emană un miros cu iz de stîrv. Mai visleam către seară şi căutam cuiburi de raţă sălbatecă, mai vinam şi mai înotam în răstimp. Nuferii s-au stins pe rînd şi le-au putrezit rădăcinile în nămolul pe care îl răscoleam cu mîinile, de cîte ori ne pictam trupurile, cu pretenţia absurdă să ne vindecăm de cine ştie ce boală închipuită. Şi iarăşi mă întorc la sicriele de plumb, cu efigiile şterse de atîta ploaie şi alizeu. Mă obsedează morţii, mai ales cei tăcuţi şi sinceri, mă obsedează ultimele cavouri cu pereţii umezi încă. Apa se infiltrase vicleană prin fisurile rocilor superioare, şi acum parcă plîngeau, vinovate, cu toată nefiinţa lor. Încep să număr sicriele şi să gîndesc că nu e posibil să fi avut atîţia fraţi, numai pentru faptul că sîntem nişte animale superbe, mult mai suferinde şi mai inconştiente decît oamenii. Cineva a presărat flori proaspete peste morminte, iar sub o candelă aprinsă odihneşte, uitată, batista înfloorată a mamei... Trebuie să plec. Negreşit, trebuie să plec. Simt că înnebunesc cu fiecare ceas care trece, ca un joc bătrîn şi singur. Mama coboară treptele de marmură, păşind încet şi nesigur, cu picioarele parcă rămase înfipte undeva în inimile generoase ale morţilor. Se întunecă...

ARTE

TEATRU

Măşti

Teatrul, în timpuri străvechi, a apărut ca o ruşine a societăţii, avîntul spre artă al omului primitiv ascunzîndu-se timorat sub măşti. Existau : masca celui stăpînit de furii [1]), masca personajului vesel, precum şi a celui care trebuia să moară. Jocul era ţeapăn, grotesc, menit — în secret — să bage în sperieţi chibiţii tribului care în staluri înalte (în copaci), rontăiau în linişte autorii improvizaţiilor teatrale precedente. Căci spunea vrăjitorul : „Cîtă vreme nu vom mînca toţi autorii de paparude, nu vom avea ploaie. Uitaţi-vă la tribul vecin : de ce au mereu norul deasupra capului ?" (traducerea e aproximativă). Între timp spectacolul mergea înainte, dintr-o ambiţie sau, mai bine spus, dintr-un instinct al conservării jocului. Măştile şi-au cucerit dreptul lor în cetate, ba chiar s-au prins atît de tare încît coborîrea lor de pe chipuri, tot în timpuri străvechi, apărea ca o profanare ; un nou conformism de bravadă, stîrnind chiar o reacţie de indignare unanimă, pe care am putea-o compara doar cu campania anti mini-jupe de azi în anumite părţi ale globului. Jocul cu mască era, să recunoaştem, după atîta timp, degradant pentru actorul de geniu. Te mişcai sub un sentiment pe care-l aveai dat, o dată pentru tot spectacolul. Puteai tu, sub buzele de roşcove şi dinţii de boabe de fasole, să rîzi homeric : dacă roşcovele îţi atîrnau în jos — tot plîns era. Sau să plîngi homeric : colţurile buzelor căţau în sus... ce să mai vorbim !

La noi n-a existat — slavă Domnului — perioada tragică a măştilor. Cine a vrut să plîngă, a plîns deschis — cine să-şi bată joc de cel care plînge, a făcut-o pe faţă. Există însă colecţii de măşti de la diverşi intelectuali din Bucureşti şi din Craiova care atestă interesul — şi acum ca şi în trecut — pentru deghizarea **la o adică ;** pentru jocul ascuns.

Judecînd cromatic, măştile sînt de efect, şi Ţuculescu a avut intuiţia unei halucinaţii ancestrale, privind sclipirile de pe cojocul miţos şi fruntea încununată cu salbă de mărgele de sticlă şi bani găuriţi a brezaiei.

Marin SORESCU

[1]) **Piruete în strâchini.** Al. Piru, autorul romanului de tot hazul — involuntar — „Cearta", se căzneşte să execute de dragul nostru o seamă de piruete în strâchini (de Oboga). luate în custodie spre „culturalizare". Îl urmărim amuzaţi, tot sîntem noi decişi a vedea cît mai multe spectacole. Pînă acum a ulmit Craiova, unde este decan, şef de catedră, redactor şef al revistei „Ramuri" şi sperăm, spre binele urbei, problema e încă în tatonare, director al Teatrului Naţional, şi — dă doamne ! — al Editurii atît de necesare, spre a putea apoi supraveghea mai îndeaproape cula lui Tudor Vladimirescu din Mehedinţi. O chiuitură a domniei-sale : „Vă fac cultură".

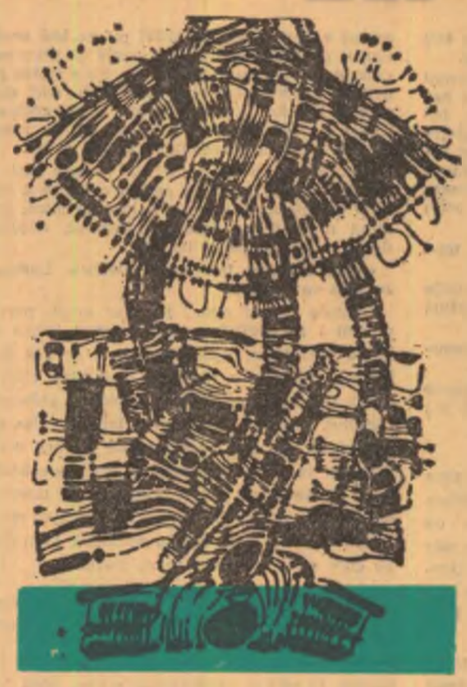

TELEVIZIUNE

Zile ale muzicii

Evenimentul artistic cel mai important al acestui început de toamnă este, fără îndoială, Festivalul „George Enescu" ajuns deja la cea de-a cincea sa ediţie.

Interpreţi şi ansambluri muzicale de seamă au venit de pretutindeni în capitala noastră spre a aduce, prin concertele şi recitalurile ce le susţin, omagiul lor celui ce-a fost şi va rămîne o mare personalitate a muzicii simfonice universale. Prilej foarte nimerit pentru televiziune de a face o largă popularizare operei enesciene, şi de a prezenta marelui public pe aceşti virtuoşi interpreţi, invitaţi ai festivalului. Ceea ce, spre lauda ei, televiziunea noastră realizează seară de seară.

Primul dintre oaspeţii străini ce a concertat pe scena festivalului a fost unul dintre elevii celui omagiat şi sărbătorit, violonistul mexican Henryk Szeryng, de altfel o mai veche cunoştinţă a melomanului român.

Nu avem veleităţi de muzicolog, dar cred că recitalul acestui mare artist a fost remarcabil, arta sa atingînd acum cele mai desăvîrşite nuanţe.

Am mai avut ocazia să-l ascultăm cu ani în urmă, în zilele celei de-a doua ediţii a festivalului, cînd a interpretat trei concerte de Bach, Beethoven, Brahms, cu autenticitatea şi dăruirea specifice artistului de prestigiu.

Recenta sa apariţie, în două seri consecutive, va constitui, cu certitudine o prezenţă memorabilă. Recitalul de duminică seara, o rafinată selecţie (Debussy, Bach, Mozart, Carillo) dar mai ales concertul de luni, ne-a întărit impresia deosebită ce o aveam despre marele violonist Henryk Szeryng. Concertul în Re major pentru vioară şi orchestră de Beethoven a fost un moment rar, de neuitat.

Aceste două „seri Szeryng" au fost din fericire transmise şi pe micul ecran. Felicitînd televiziunea pentru inspirata şi utila sa iniţiativă, ne manifestăm speranţa că şi-n următoarele zile vom putea asista la astfel de manifestări neobişnuite. Agenda festivalului îi oferă posibilitatea.

★

Parcă pentru a completa personalitatea lui Szeryng în cadrul studioului N am urmărit cu interes interviul acordat televiziunii române, prin care artistul mexican îşi manifesta fără rezerve admiraţia şi recunoştinţa sa faţă de cel ce i-a fost profesor şi îndrumător, faţă de George Enescu.

În cadrul aceleiaşi emisiuni duminicale, două pelicule ne-au atras atenţia în mod deosebit, şi le consemnăm ca atare. Este vorba de interviul înregistrat de televiziunea engleză cu celebrul regizor Peter Brook, a cărei strălucită montare cu piesa „Regele Lear" publicul bucureştean a avut ocazia să o vadă în iarna lui '64, şi de un extraordinar ansamblu coregrafic african. Senzaţionalul număr prezentat l-am dori retransmis.

Radu DUMITRU

EXPOZITII

La Amfora...

Regretul de a nu putea scrie întotdeauna despre o sală de expoziţie a tinerilor, despre un spaţiu mai puţin pretenţios dar transformat prin gesturi artistice îndrăzneţe într-o preţioasă galerie a ideilor noi e o tristă confirmare a unei necesităţi. Mişcat de tonul patetic al disputei despre progres în artă poate cineva ar oferi acest dar uşor de făcut însă neînchipuit de promiţător pentru dezbaterile artistice româneşti.

„Tineri la Amfora" — iată un titlu care vorbeşte despre o selecţie pe care o facem cu plăcere dar mai ales cu melancolia ce se naşte privind vetustele moduri de a prezenta şi impune arta. Din cînd în cînd la galeria Amfora expun tineri (singura sală consacrată cu intermitenţă debutanţilor însoţiţi însă de multe ori cu plictisitoare cîntece de lebădă). Deşi spectrul programărilor oficioase şi reci ne însoţeşte sînt săptămîni cînd la Amfora poţi uita de zarva gîndurilor indiferente. Critica de artă devine atunci legitimă ; participînd, ea există în sfîrşit prin emoţie încît a supralicita nu înseamnă a supraestima ci doar o dorinţă de a convinge.

Între ultimii doi artişti care au expus la Amfora, Dan Cioca şi Adrian Maftei, apropierile sînt hazardante. Siluetele lor artistice — aşa cum aceste simple crochiuri încearcă să le facă — sînt diferit colorate.

Dan Cioca este un temperament care ştie să se subjuge, să urmeze natural sensul dotării sale artistice. Colorist vivace şi abundent, dispensîndu-se de rigoare atunci cînd suflul exprimării cromatice îi este suficient sau pătruns de ea cînd dezordinea formală pare să-l ameninţe, Dan Cioca se dezvăluie real şi franc în colaje. Sînt suficiente calităţi plastice, suficiente subtilităţi de compunere şi armonie în gravurile sale. Un simţ al ritmului, un gust al euritmiei le definesc. Colajele sînt însă virtuozităţile artistului. Cu altă intenţie decît foamea de real sau senzaţia de materie (deşi căutarea cu fantezie printre deşeurile colorate presupune o cunoaştere a epidermei lucrurilor) colajele lui Dan Cioca par picturi nervoase, libere, declarate sinesteziilor făcute cu o paletă a insolitului colorat. Fiică a tensiunii tehnicii, a supraabundenţei de exerciţiu, virtuozitatea implică un rafinament dar desigur în acest caz nu molatec şi firav ci, paradoxal, al asprimii şi neglijenţei.

Un paradox există şi la Adrian Maftei, mai profund şi mai revelator pentru acest tînăr artist care debutează acum. Seriozitate a jocului sau distrugere prin joc a gravului — iată termenii unei relaţii în care pe rînd fiecare poate fi mimat sau înlocuit. Întrepătrunderea de caractere face farmecul expoziţiei intitulată cu nonşalantă poetică „Cameră pentru o după-amiază fluşturatică". Această cameră, în fond o tentativă de artă ambientală, un ennvironment incipient este o uzurpare a seriozităţii mobilierului, a funcţiei şi aranjării lui.

Ansamblurile compuse din fragmente de scaune, culere, oglinzi colorate strident într-un roşu industrial intră în ordinea estetică a artei obiectuale căreia i se asociază puţină atmosferă suprarealistă de umor macabru şi fantast. Expoziţia nu poate fi simplu vizitată, ea trebuie, pentru a o consuma, trăită. Pregătită pentru un spectacol liniştit, camera pentru după amiezele fluşturatice îşi aşteaptă oaspeţii.

În parte realizată, această tentativă de artă ambientală ne înlătură inhibiţiile de spectatori neutri. Şi cred, într-o mare măsură şi pe cele ale artistului.

Iulian MEREUŢA

Desene de MAFTEI ADRIAN

FILM

Un film la care e aproape un lucru de bun simţ să leşini de frică

În programul de cinematecă generalizată al reţelei noastre de cinematografe (vechi, vechi, dar nu ştim în cîte colţuri din lume nivelul calitativ al filmelor din difuzarea curentă este atît de ridicat !) te solicită o capodoperă a cine-terorii : „Păsările" lui Alfred Heatchcook. Ai, cu adevărat, impresia la sfîrşitul spectacolului că te-a primit în audienţă excepţională the King, suveranul suprem al producţiilor de groază. Ieşi aproape scos pe braţe de oamenii ordinii, zdrobit.

„Cam lent". îi şoptea cu pricepere un specialist graţioasei sale vecine la derularea primei bobine. (Stăm adesea lîngă oameni de meserie) Dar ceea ce părea lent se dovedeşte o inimitabilă pregătire psihologică, o acumulare treptată de nelinişte, pînă cînd totul devine de neîndurat şi, / ca în veselele caricaturi cu îngeri proveniţi din şoferi accidentaţi / s-a întîmplat (am aflat) ca un număr oarecare de spectatori mai expresivi să-şi expulzeze sufletul de oroare pe parcurs. Sînt obişnuiţii cardiaci imprudenţi, care trebuiesc feriţi de Heatchcook şi de meciurile de fotbal cu miză mare.

Generosul maestru şi-a gîndit filmul în aşa fel încît el să se adreseze unor categorii felurite de spectatori. Cei mai nepretenţioşi se lasă torturaţi de povestea în sine, emiţînd mici chiote, iar pentru aceia care obişnuiesc să cadă, uneori, pe gînduri, ciudata agresiune a zburătoarelor asupra unei localităţi de pe malul californian al Pacificului „Păsările" sînt un prilej de gravă îngîndurare. Nu e doar o joacă de-a războiul dintre păsări (pescăruşi, ciori, graури etc.) şi oameni. Heatchcook vorbeşte despre unul din cele mai neliniştitoare aspecte ale civilizaţiei pămîntene : care e locul real al omului pe glob ? Nu cumva el tinde să ocupe cu mult peste cît îi este necesar, descumpănind echilibrul vital al planetei ? (O frumoasă carte din anii '30 a unui savant american descria o înfruntare dintre furnici şi oameni, încheiată prin soluţii dictate de raţiune).

Păsările lui Heatchcook, un film la care e — în glumă spunem — aproape un lucru de bun simţ să leşini, te subjugă întîi cu proiecţii şi te urmăreşte multă vreme după aceea. Abia după ce ieşi din sală te înspăimînţi mai tare, dar altfel, nu doar visceral. Putem spune că prin gravitatea meditaţiei ce o provoacă, „Păsările" marelui maestru al groazei intră în seria filmelor generoase

Ilie CONSTANTIN

SECVENŢA DIN FILMUL „PĂSĂRILE"

revista străină

● LA QUINZAINE LITTÉRAIRE *(1—15 sept. a.c.)* Obscenitatea în teatru, *o conferinţă ţinută în limba franceză în S.U.A. de către celebrul regizor polonez Jerzy Grotowski, asupra „teatrului nudist", combate degradarea şi comercializarea acestui gen de spectacole. Iniţiator, el însuşi, al unei arte complete, de o sinceritate totală, Grotowski critică sever, de pe o poziţie de spiritualitate elevată falsificarea grosieră a ideilor sale. „Dacă nuditatea şi sexul — precizează în expunerea lui, marele om de teatru polonez — nu funcţionează ca o poartă deschisă spre întregul fiinţei umane, în acest caz ne aflăm în faţa fenomenului pornografiei... Ajuns la acest punct... actorul-cocotă începe să funcţioneze în sensul cel mai adevărat al cuvîntului. Regizorul devine şi el, literalmente, un regizor-proxenet...".*

● SATURDAY REVIEW *(august a.c.), Anunţă două cărţi despre istoria celui de-al treilea reich :* Dinăuntrul celui de-al treilea reich *de Albert Speer, condamnat de tribunalul de la Nürenberg, aflat şi azi în închisoarea Spandau, economistul lui Hitler — veritabilă disecţie a regimului nazist.* Faţa celui de-al treilea reich *de Joachim C. Fest completează tabloul corupţiei şi brutalităţii regimului hitlerist, cu deosebirea că autorul, ziarist de profesie — de acord cu mărturisirile lui Speer în multe privinţe — îl include pe acesta din urmă în galeria marilor vinovaţi.*

● *Într-un alt număr din august, revista americană menţionată mai sus publică un articol în care se anunţă o nouă încercare de ecranizare după cartea lui Thomas Mann „Moartea la Veneţia" — trei încercări anterioare soldîndu-se cu un eşec. Regizor, Luchino Visconti.*

a.b.c.

● LE FIGARO LITTÉRAIRE *(17—23 august a.c.),* Lettres d'un Européen de *Maurice Druon continuă să fie în atenţia presei literare. În dezacord cu recenzentul de la L'Express, Michel Droit pledează cu căldură în favoarea cărţii într-un articol intitulat semnificativ* Druon n-a aşteptat Europa pentru a fi european.

● *Acelaşi Michel Droit semnează în numărul următor al revistei (24—30 august a.c.) comentariul la două scrieri de Jean Cau („un pamflet care se citeşte ca un roman" —* L'Agonie de la Vieille *şi „un roman în formă de pamflet" — Tropicanas) în timp ce Robert Kanters îşi intitulează foiletonul săptămînal* Fantomas est-il immortel ?

● LES NOUVELLES LITTÉRAIRES *(27 august a.c.). Centenarul morţii lui Lautréamont este marcat prin articolele semnate de Roger Caillos* (Lautréamont poète sauvage), *Claude Jean-Nesmy* (Lautréamont et Rimbaud) *şi Jean Rousselot* (Lautréamont nous demeure inconnu). *În primele două se încearcă o paralelă cu Victor Hugo şi, respectiv, A. Rimbaud în timp ce prin al treilea Jean Rousselot ambiţionează o privire generală asupra scriitorului, apăsînd pe incertitudinile şi erorile care continuă să persiste. Astfel, Rousselot începe prin a proba cu texte luciditatea atît de contestată a autorului pentru a se ocupa apoi de natura suprarealismului lui Lautréamont, de lecturile sale (Sade ?, Hegel ?, Ernest Laville ?), de numeroasele „pete albe" ale biografiei acestuia etc. Să mai adăugăm că recentele biografii confirmă relaţiile lui Lautréamont cu Frédéric Damé, cum s-a presupus la noi de către Eugen Jebeleanu şi, recent, de către Al. Paleologu.*

● *Sub titlul* Le jour où Eichmann dut payer, *Jacques Robichon publică un interesant articol despre prinderea, judecarea şi condamnarea lui Adolf Eichmann, unul din cei mai cinici criminali de război, vinovat de moartea a cinci milioane de oameni.*

● *Victoria and Albert Museum din Londra a deschis recent o expoziţie dedicată centenarului morţii lui Dickens (20 septembrie). Organizatorii au avut ingenioasa idee de a reconstitui etapele vieţii scriitorului într-un decor ce evocă străzile unui oraş şi de a alterna tablourile de epocă cu scene din viaţa contemporană, sugerînd astfel mai pregnant sensibilitatea marelui scriitor la problemele sociale.*

● LE FIGARO LITTÉRAIRE *(31 august—6 septembrie a.c.). Revista oferă în avant-premieră editorială extrase din* Memoriile *lui Andre Maurois, ce urmează să apară luna aceasta la Flammarion. Fixînd cîteva momente cruciale din existenţa scriitorului (exilul american, reintoarcerea în Franţa eliberată, candidatura lui Jean Cocteau la Academie, alegerile prezidenţiale din 1965) aceste ultime „memorii" se încheie cu relatarea evenimentelor ce au premers operaţiei fatale şi morţii, relatare cu atît mai tulburătoare cu cît ea sfîrşeşte astfel : „...je sais que l'on souffre un peu, qu'on le supporte et qu'on se trouve ensuite heureux d'avoir éliminé un danger. Mais je redoute ce choc. (Essendieras, septembrie, 1967).*

● *După cum rezultă din programele teatrelor, date de curînd publicităţii, în stagiunea 1970—1971, la Paris, Eugen Ionescu (cu patru piese) va fi alături de Jean Anouilh, autorul cel mai jucat. Vor mai figura pe afişele teatrelor Harold Pinter* (Ingrijitorul), *Giraudoux* (Războiul cu Troia nu se face), *Henry de Montherlant* (Oraşul al cărui prinţ este un copil), *Françoise Sagan* (Un plan în iarbă). *Comedia Francezâ anunţă pentru perioada 7—15 decembrie o „serie Rostand" constînd din opt reprezentaţii consecutive cu* Cyrano de Bergerac *iar Le Lucernaire un montaj Voltaire* — Pamphlet contre la bêtise. *Va fi o stagiune fără Molière, fără „clasici", în general, şi, sub acest aspect, montajul Voltaire este semnificativ. Un spectacol interesant se anunţă* Ivanov *de Cehov.*

● *Din iniţiativa lui Bernard Lenteric (scenarist şi regizor de televiziune) a început să funcţioneze la Paris „Alló Ciné" — o întreprindere care proiectează filme la domiciliu. Dispunînd de un repertoriu bogat, numeroase maşini şi echipe de specialişti „Alló Ciné" nu primeiduieşte, deocamdată, existenţa sălilor publice. Cauza ? Cei 480 de franci, cît costă o şedinţă de proiecţie.*

● *În paginile 33—34 — „dureroasa confesiune a unui tată de familie care, în timpul celor patru săptămîni de vacanţă, a vizitat Franţa în maşină cu soţia, fiica şi fiul său". Semnată de Bernard Pivot, „confesiunea" aceasta e al treilea text despre „plăcerile vacanţei" publicat de revistă. Primul —* J'aimais Paris au mois d'aout *aparţine lui Robert Buchard iar al doilea —* Mes vacances à l'hôpital anglais *lui Pierre de Boisdeffre (a se vedea nr. 1265—1266, a.c.).*

u. v. z.

SPORT

Ruşinea intercontinentală

Vedeţi dar că nu e nevoie să mergi pe stadionul Abatorul sau să vizitezi, transfigurat de emoţie, Ciorogîrla, — pentru a avea sentimentul deplin al penibilului, al ridicolului, al lucrului jos. Deschizi televizorul şi iei legătura cu Rotterdam-ul, unde în fum de petarde şi în zgomot de corzi vocale extenuate se desfăşoară marea, nemaipomenita ruşine intercontinentală. Joacă Feijenoord Rotterdam cu Estudiantes, echipă venită de peste ocean ca să le arate bieţilor noştri cotonogari, generaţiilor şi generaţiilor de cotonogari, veteranilor şi începătorilor în ale gioalei, să le arate cu încetinitorul şi cu grăbitul, să le arate cu căldură, cu speranţă şi cu omenie că noi, ca fotbalişti, şi în materie de cotonoagă sîntem mult în urmă. Piaţa mondială şi-a mărit exigenţele, o, voi, cotonogari din Floreasca-Tei, de la Caracal şi de la Satu-Mare ! Nu sîntem competitivi în materie de cotonoagă. Am rămas nişte subtili, nişte sfioşi şi fotbalul mondial ne-a lăsat în urmă, iar ochii argentinienilor şi olandezilor s-au uitat cu dispreţ la noi, dîndu-ne cu **sic** de pe minunatul gazon rotterdamez.

Nu m-am simţit de multă vreme atît de umilit ca miercuri seara, cînd am înţeles că nici supremaţia în materie de antijoc nu ne aparţine. Angelo Niculescu ni s-a părut în ziua de 9 septembrie 1970 un ofensiv înrăit, iar jocul echipei noastre la Guadalajara mi-a apărut în memorie ca o culme a riscului şi a imprudenţei explozive. Iartă-mă, nene Angelo, pentru laurii de cel mai prost antrenor din lume pe care ţi-i acordasem ! E o eroare tot ce-am spus. E o gravă eroare. E mai mult decît o eroare. E un păcat. E mai mult decît un păcat. E un adevăr spus cînd nu trebuia. De miercuri, 9 septembrie, alta e concepţia mea despre fotbal. Am început să înţeleg că se poate şi mai prost decît credeam. Jucătorul Neagu de la Rapid, în care investisem atîta venin, mi-a apărut (iertare, maestre Cioculescu !) ca un înger în noaptea de miercuri. Am adormit cu fotografia lui Sătmăreanu în mînă. Lucescu pe care iar îl văd în lotul naţional absolut pe nedrept, mi se pare de miercuri un mare jucător care, chiar dacă n-a jucat la Rotterdam, a fost cel mai bun jucător de pe teren. Şi aşa mai departe...

Divizia noastră Naţională A mi-a apărut ca incapabilă de a produce jucători atît de străini de ideea de sport ca acele formaţii pe care Televiziunea ni le-a adus în case. Dar e momentul opţiunii definitive : ori ne decidem pentru fotbal, ori ne decidem pentru antifotbal. Sufletul meu nu mai rezistă în această cumpănă. Sufletele noastre sînt hărţuite în două direcţii şi nu e bine. Faceţi ceva pentru noi ! S-o apucăm pe panta fotbalului, sau s-o apucăm pe panta cotonoagei ! Să renunţăm la acest compromis în care ne scăldăm, jucători, antrenori şi comentatori ce sîntem astăzi şi mîine ! Fotbalul (că altfel nu pot să-i spun) pe care l-am văzut la Rotterdam a născut în mine — pe de o parte mîndria, pe de altă parte umilinţa. Şi cît poate să reziste totuşi un om între mîndrie şi umilinţă ? Destul de puţin. Şi eu ţin la longevitate mai mult ca la ochii din cap. Ruşinea intercontinentală de miercuri m-a întărit şi mai mult în ideea că trebuie să trăiesc exagerat de mult. Iată că o ruşine intercontinentală are şi ea rolul ei stimulator.

★

Privite retrospectiv, după îngurgitarea (pe cale vizuală) a meciului susnumit, meciurile din Divizia noastră A îmi apar ca sublime. Fănuş Neagu considera că între Rapid şi Jiul s-a întîmplat ceva groaznic, că a fost un fel de turcă sau mai ştiu eu cum, ceva neplăcut, zis însă foarte veninos, cum ştie dumnealui să le zică. Noi considerăm acelaşi meci drept o capodoperă. Un exemplu. Un exemplu molipsitor. Două exemple. Trei exemple. Trăiască Rapid ! Trăiască Jiul ! Trăiască jocul dintre ele ! Bravo Universitatea Cluj ! Bravo Petrolul Ploieşti ! Un insucces cu 0—5 al vostru, al petroliştilor la Bacău, mi se pare mai nobil decît victoria lui Feijenoord. Inexistentul vostru portar e zeul inimii mele, înaintea lui Kindval. Uite-aşa !

★

Critica a ajuns foarte departe. Cineva critică pe altcineva pentru gongorism, citînd următorul exemplu : „Se aprind creerii jucătorilor". Într-adevăr e prea tare Cel care a scris asta trebuia să se mai gîndească. Dar nu s-a gîndit şi a trecut-o pe hîrtie. Ce justă critică ! Dar, cel care îl critică pe celălalt de gongorism, luat cu treburile, uită, să se mai uite prin propriile sale articole. Căci Eugen Barbu (inevitabilul Eugen Barbu !), crititicîndu-l pe Romulus Balaban că a folosit această gongorică formulare, a uitat că d-sa a lansat-o. Asta se întîmpla în **Almanahul literar** de anul trecut, unde titlul unui interviu al lui Eugen Barbu cuprindea această magică şi gongorică formulare : **„Să aprindem creerii jucătorilor".**

Critica a ajuns realmente foarte departe. Departe de tot.

SUPLINITOR

SNOBISM, ETC.

Cuvîntul „snob" vine pare-se, de la abrevierea mențiunii **sine nobilitate** în dreptul numelui elevilor nearistocrați în cataloagele colegiilor Eton și Harrow (deși în Larousse se dă altă explicație termenului). Așadar Maiorescu de pildă, ca elev al școalei Theresianum de la Viena, ar fi fost propriu-zis echivalentului unui „snob". Dar, cu toate că prin natura poziției lui sociale ulterioare Maiorescu a cultivat relații personale în sferele înalte ale societății românești, iar prin a doua lui căsătorie a intrat chiar în atari legături de familie, el nu a prea fost ceea ce înțelegem de obicei prin acest termen, adică un vanitos ahtiat de strălucire mondenă, arborînd în chip factice obiceiuri distinse și eventual și titluri nobiliare apocrife. Dar Mateiu Caragiale s-ar părea că ar intra în această categorie : un roturier cu fumuri nobiliare.

Totuși, așa cum apare manifest în opera lui Proust, snobismul nu e numai un bovarism, ci afectează foarte des aristocrați autentici. E în fond o manie ca oricare alta, dar mai ridiculă. Și cu toate că în principiu ne apare incompatibilă cu inteligența, sîntem nu rareori surprinși s-o întîlnim la unele spirite remarcabile. Nimic nu e întreg și pur, mai ales inteligența, care nu e la nimeni nici constantă, nici omnivalentă. Dar e de remarcat că la oamenii inteligenți nu prea întîlnim snobismul intelectual, ci doar pe cel propriu-zis social. E o problemă de psihologie ce ar merita poate să fie explicată. Nu-mi propun s-o fac aici (și mărturisesc că nu mă prea interesează).

Ce vreau să spun aici e că, de pildă, Mateiu Caragiale nu pare să fi fost totuși un snob. Bovarismul și

confidențele unui maniac

mitomania lui nobiliară nu-și căutau de loc omologarea modernă. Avea prea mult orgoliu ca să fie vanitos. Nu frecventa reuniunile mondene, numele lui nu apărea în rubricile de „high-life" din „L'independence roumaine" sau alte gazete similare. Și nu e de crezut că dacă ar fi vrut n-ar fi putut să fie admis în acea „societate înaltă" românească, în care accesul nu cerea cine știe ce probe și în care avea destui prieteni.

Mania și mitomania lui heraldică și nobiliară, pe care maestrul Cioculescu le denunță cu atîta indignare, reprezintă un fenomen nu prea rar printre scriitori. Rivarol arbora fără jenă un fals titlu de conte care nu convingea pe nimeni, dar care îl se tolera. Balzac și-a romaniat numele părintesc, inventîndu-și și o genealogie cu strămoși iluștri tocmai în vremea merovingienilor. Nietzsche pretindea că se trage din nu știu ce baroni balți, lituani sau leși. Gérard Labrunie și-a înlocuit acest modest nume cu splendidul „de Nerval". Isidore Ducasse s-a făcut „conte de Lautréamont" (acesta e limpede că nu pretindea nici o recunoaștere, cu un nume așa de insolit și străin de repertoriul numelor feudale. Poate că vroia să însemne : „celălalt munte" sau „celălalt în amonte", (după cum „Maldoror", ar însemna „bolnav de oroare"). Să mai adăugăm și cazul lui Macedonski, cu care sîntem departe de a epuiza lista.

Cu singura excepție, poate, a lui Rivarol, care își trăgea subsistența din mondenitate, toți ceilalți au fost solitari, excentrici sau mizantropi. La unii, ca Barbey d'Aurévilly sau Villiers de l'Isle-Adam, pretențiile nobiliare nu erau de loc apocrife dar aparțineau aceleiași psihologii donquijotești. E aici în fond acel „pathos al distanței" de care vorbea Nietzsche, și mai e și un mod de a trăi în planul imaginarului. Toate acestea nu au nimic comun cu snobismul.

Alexandru PALEOLOGU

avantpremieră editorială

ION ANDREIȚĂ

Minunea de a trăi

Versuri. Volum de debut. Editura „Litera".

VALERIU ARMEANU

Să visăm

Versuri. Editura „Eminescu".

INA OTILIA GHIULEA

Cu chitara și paharul

Pretext pentru un „Muzical" în trei părți, fără pauză. Editura „Litera".

Itinerar bulgar

Reverii pe Vitoșa

Cam ceea ce este Timpa pentru Brașovul nostru, este pentru Sofia piscul Vitoșa, cu deosebirea unei înălțări mai cutezătoare către ceruri. De aceea nici nu are aspect de punct strategic al cetății, trezind în minte, mai curînd, asociații cu cine știe ce sediu providențial, hărăzit forțelor protectoare. Cînd l-am zărit mai intîi, de la al șaselea etaj al hotelului Rila, mi s-a părut hieratic, pierdut cum era în pîclele acelei dimineți mohorîte de decembrie. Mase de ceață îl fereau de raza privirilor iscoditoare și sub straturile sure, ca niște enorm-desfășurate fuioare de lînă, se puteau închipui petrecîndu-se adevărate mistere.

Firește, închipuirea mergea cam departe, totuși într-o direcție nu tocmai eronată, fiindcă dacă la prima încercare de explorare misterele aveau să se risipească, cum era de așteptat, impresiile urmau să depună pe fundul sufletului cîteva bimerice cristale. Chiar la poale, Vitoșa adăpostește ocrotitor, o nestemată încredințată pazei sale, pietrificarea de pietate și grație cuviosă a secularei Boiana, crescută parcă din coasta muntelui, mai veche și mai umilă în vechimea ei decît bătrîna noastră Bogdana, ctitorită în Rădăuții Bucovinei de strănepotul Marelui Ștefan. La fel de discretă din afară, pitită nu printre castani, dar printre brazi ceremonioși, în cetina cărora se hirjoneau veverițe, Boiana — minusculă și neinsemnată cum vrea să pară — rezervă în interior surpriza unui somptuos, mîntuitor miraj. Din frescele, care stau aproape să-ți atingă creștetul sau abia îți permit să te furișezi pe lîngă ele, privesc înmărmurite în canoanele bizantine, chipurile suave ale boierului Kaloian și soției sale Dessislava, ale mucenicilor Evstrati și Efrem și cîți or mai fi încă, întruniți în conclav de veacuri spre a judeca, să sperăm cu îngăduință, necredința și păcatele urmașilor. Contaminat, temporar cel puțin, de evlavie, nu-ți rămînea decît să evadezi spre înălțimi în căutarea purificării cuvenite. Dincolo de impenetrabilele, insondabilele cortine de cețuri, în întîmpinarea ochiului se așternea tărîmul feeriei albe, cînd și cînd săgetat de salturile ciutelor și cerbilor, pentru care motorul mașinii venea să tulbure ancestrala așteptare a vreunei Artemize în van sorocite. Țîșneau dintre trunchiurile de brad și se afundau între ele, cu teama vizibilă la fiece salt de a nu trăda taine de mult și definitiv legiuite pădurii, de însăși imaginația mitologică a omului.

Tot un fel de nevoie de a ne colora în treacăt măcar existența cu pigmenții închipuirii și de a-i împrumuta dimensiuni peste marginile comunului, era și aceasta ispită de a lua în stăpînire întreaga panoramă desfășurată de pe creastă ! Aci, altitudinea se transformase în liniște înghețată, în scîrțiit al pașilor pe zăpadă care capătă rezonanțe hipertrofiate, irită urechea și se imprimă insolit pe fondul tăcerii încremenite, îngăduind să se audă pînă și bătăile inimii. O singură mișcare ! — vibrația în aer a vaporilor proveniți din respirație și, undeva, dedesubtul nostru și în adîncul văii largi fumeginde, pulsul accelerat al orașului, mai mult bănuit decît identificat în toată întinderea lui. De sus, aceeași senzație ca și din inima orașului, de așezare încă scutită de febra aglomerațiilor haotice, cu artere practicate geometric, cu clădiri deloc uluitoare, satisfăcute de avantajul de a nu se precipita unele peste altele, cu oaze de recreație domestică distribuite generos. Reperele arhitectonice, cîte se pot fixa, cu excepția eventual a turlelor catedralei Alexandr Nevski, par și mai puține decît în realitate, întrucît le lipsește impetuozitatea, fugind de semeție ca de viciu. Nu sînt neapărat creații modeste, dar mărturisesc mai totdeauna absența oricărui orgoliu. Vecinătatea muntelui impunător trebuie să fie originea atitor avînturi retezate. Zidurile, și mai vechi și mai noi, se înșiruie masive, făcute să cucerească cel din urmă prin suplețe, parcă apăsate de poveri inimaginabile, neîndrăznind să ridice fruntea spre un azur rezervat din tată în fiu creștetului solitar al Vitoșei. Vei căuta în zadar să distingi de deasupra silueta semicirculară a Universității, a palatului Băncii, chiar a Teatrului Național cu colonadele sale corintice. Mai repede se smulge din anonimat roșia moscheie, în contrast cu clădirea din preajmă a T.U.M.-ului ori hotelul alăturat, Balkan, așezate statornic pe locurile lor, pentru eternitate, nepăsătoare la emoția imponderabilului, confirmînd celui ce le scrutează refuzul devenit reflex s-ar zice, al competiției cu înălțimile. Ici colo, în cartierele în curs de dezvoltare la extremitățile Capitalei bulgare, se încearcă spargerea plafonului tradițional, cu minime șanse de izbîndă deocamdată, deoarece toate elementele urbanistice ale orașului indică extinderea preferențială pe orizontală. Vitoșa va rămîne, așadar, să capteze și să compenseze pe mai departe majoritatea veleităților de verticalitate, ca un simbol intangibil tocmai fiindcă este unanim consacrat. Așa se și explică de ce locuitorul Sofiei integrează obișnuit și, fără să-și dea seama, resemnat muntele în ființa orașului, indiferent dacă străinului îi va fi trecînd prin gînd că situația s-ar cuveni interpretată exact invers, întrucît Vitoșa — fie și abia ghicită sub năvala norilor, ca în acel miez de iarnă — strivește orașul, îi anexează potențialul de fantezie și-i trece abuziv în contul său parte dintre rezervele virtuale de personalitate.

Geo ȘERBAN

Un poet suedez

ION MILOȘ

Numele poetului suedez pe care-l publicăm astăzi ne pare familiar. Și este. Ion Miloș, licențiat în filozofie la Belgrad și în filologie romanică și lingvistică generală la Sorbona, a debutat în 1953, la Virșeț în Iugoslavia cu volumul de versuri în limba română Muguri. Stabilit în Suedia în 1964 predă la Upsala și la Malmö limba română, franceza, suedeza și sîrbo-croata. A tradus în suedeză Eminescu, Arghezi, Blaga. Lucrează la o Antologie a poeziei românești în suedeză. Ca un fapt curios amintim că Ion Miloș a venit în România pentru prima oară în 1968, la Congresul de lingvistică romanică.

Poeziile pe care le publicăm acum le-a scris în limba română — un omagiu în plus adus literaturii românești.

L.

Versuri de dimineață

I

De azi dimineață
Lumea nu mai seamănă cu ea însăși.
Adevărurile sînt minciuni și nimic nu mai are rolubirile fug și inimile nu se mai întîlnesc
Simfoniile sună rece și departe...

Întinderi străine și mări de forță și polen.
Fruntea e oarbă.
Profetul își pipăe calea cu bățul.
Stelele pocnesc patetic ca niște metafore superbe
O mamă tipă lung și disperat.

Tipătul acesta trebue ținut minte și învățat.
Spus copiilor și mereu repetat nepoților,
Explicat zilnic oamenilor puternici și lași :
Clipa goală de nădejde mai groaznică-i ca moartea.
Nu uciderți mierlele de dragul păcii pomului uscat !

Ce trist dacă n-ar fi decît trandafiriul clavir,
Prescripțiile și normele eficace, una cîte una
Și toate fețele surde ale lucrurilor.
Ce pustiu, de n-ar fi fost strigătul tragic al femeii —
Mama care naște zîmbind... și moare — !

Să binecuvîntăm femeie, eterna aurora a lumii !
Să cîntăm apusul, această moarte vie !
Dimineața nouă e cîmpul de bătaie —
Iar promisul rai se vede ca prin apa...
Întinde mîna și prinde pasărea din zbor !

II

La ora șapte dimineața,
Cuvintele sînt trandafirii albi pe masă
Lumina-i surîsul tău ce lunecă pe ape.
Aroma-i părul despletit și buzele sărutate
Treziți-vă la ora șapte dimineața, s-auziți muzica soarelui !

Cine se scoală la șapte dimineața
Și cel dintîi începe jocul
Va cuceri și mărul și mireasa.
Cine se trezește și rostește primul cuvîntul
Devine și opera și creatorul —

Cine-i deștept și-ajunge-ntîiul la vîrf
Va primi și lauda și cununa —
La ora șapte dimineața :
Cîntecul cucului pe ramura frîntă a timpului,
Rîsul munților și sborul pădurilor de fum...

Părăsiți odăile la șapte dimineața !
Risipiți-vă pretutindeni în toate rădăcinile :
Ca fulgerul, peștele, pasărea și fiara...
Într-o zi ne-om întîlni pe străzi, străini, fără iluzii...

Putea-vom să ne recunoaștem în anotimpul care vine ?
La ora șapte dimineața,
Cuvintele sînt trandafiri albi, lăsați pe masă.

Desen de DANIEL TOLCIU

avantpremieră editorială

DUMITRU M. ION

Paștele cailor

Roman. Editura „Cartea Românească".

TEOFIL BĂLAJ

Schimbarea la față

Poeme. Editura „Eminescu".

M. DRAGAN. Poezia dv. își propune țeluri sublime : tunderea adolescenților, lungirea fustelor etc. Prima poezie este Unor tineri pletoși, *a doua* Unor tineri bărboși, *a treia* Unor tinere cu minijup *și așa mai departe. Măsura exactă a „talentului" dv. o dau versurile: „Voind să facă-n viață pază / Se duce la restaurant / Și-i face curte la dizează / Să pară mai interesant. / Fumează doar țigări străine / Plimbindu-se pe bulevard / Și-ntotdeauna el se ține / După femeile cu fard".*

S. GELU-SONYI. „Noaptea a intrat pe geam / A sărit pe masă / și de pe masă în cui". Nu zău ?

M.N. FLORIAN. „Cu toate că sînt destul de... bătrîn (am 20 de ani) nu am publicat încă în nici-o revistă literară". Ei bine, aflați, dacă nu cumva știți, că nu sînteți chiar așa de bătrîn. Poeziile nu mi-au displăcut. Citez din foarte candida Despuiată

poșta redacției

pîn-la zbor : Stăm pe umbre răstigniți / Sub tavanul unei ploi / Și ochii tăi deșteleniți / puneau virgule-ntre noi / Îți trăia nomadă glezna / palid suspendată abia / Se usca pe tine bezna / Zbuciumat ca o vopsea / Ne bucuram istovitor / Stînd deasupra lîngă lauri / de sunete și de gol / cu sîngele plin de tauri". Citez din „S-a cam petrecut septembre" : „Cu priviri sălbăticite / toamna se zbate în stări / Și ne-azvîrle cu cuțite / de apă în răsuflări / Presimt în aer arzind / prelung huruit de semne / cînd frunzele-or fi curînd / oarbe roți subpămîntene". Pur și simplu, foarte frumoase poezii. Cînd o să aveți drum pe la București, faceți-vă timp și treceți pe la redacția noastră.

TEIU CÔMAN. „Îmi îndrept rîndurile de față spre prețuirea și bunăvoința dv. pentru a-mi limpezi (dacă faptul permite ca înlinația de început să fie canalizată) primele începuturi în creația poetică".

Da, „faptul permite ca înclinația de început să fie canalizată" : „Fecioarele-ape unda și-o poartă / Sărutînd pămîntul în îmbrățișare sfîntă / Fecioarele-ape cu unda ca sinii / Fecioarele-ape și cîntă și joacă". Mai mult decît atît, „faptul permite", ca „înclinația de început" să fie chiar, stoarsă bine și uscată la soare pînă cînd metaforele dv. vor fi ceva mai mult decît „apă cu unda ca sinii".

STAN VIOREL. Poeziile dv. nu sînt de tot slabe, dar primim atît de multe versuri „mijlocii". încît pur și simplu, nu vă pot încuraja pentru încercările trimise.

A. P SANDU. Citiți răspunsul de mai sus.

NICOLAE FIRULEASA. Poeziile Metamorfoză, Împlinire, Ecou de romanță *conțin și versuri frumoase. Mai trimiteți.*

MIHAI ACIDOR. „Iubesc mult de tot literatura, ceea ce nu mă împiedică să fiu în clasa XII-reală". Foarte frumos, căci dacă vă împiedică n-am făcut nimic. Versurile nu strălucesc.

C. NICHIFOR. „Pentru poezie prefer forma fixă, de obicei rondelul și mai apoi gazelul. La sonete nu mă bag".

E foarte bine că mai aveți ceva sfînt !

LICĂ COSMIN. Probabil că ați găsit, după îndelungi căutări, acest pseudonim dodecafonic. Citez cîteva versuri din Laocoon : „Și cel mai mic dintre fii / Și cel mai mic dintre frați / Și bătrînul privindu-i / Și totuși uniți între ei / Și bătrînul privindu-i / de-o virstă fiecare / cu propria reptilă / unul în prelungirea celuilalt / fără să se audă / în vocea oarbă a sîngelui". *Am eliminat, intenționat, cîteva versuri foarte slabe și de prisos.*

C. B.

DOBRE NEAGU IEPURE. *„Fumînd în liniște un trabuc greu" — bucată începătoșată, cu tușe de fum negru. Scriitorul nu poate fi un agent de săruturi, scriitorul adevărat n-a fost niciodată așa și cu atît mai puțin în vremea noastră, atît de populată de neînțelegeri, dar nici să escamoteze viața n-are dreptul. Scrisul se face numai dinăuntru spre în afară, altfel riscă să nu fie nimic.*

TUDOR LIPCANU. *Te joci. Înțeleg că ai timp s-o faci — la 19 ani nu te doare ziua pierdută — dar eu n-aveam cum să citesc cele „122 de jocuri scrise pentru plăcerea mea". După primele cinci mi-am dat seama că au fost într-adevăr scrise numai și numai spre plăcerea Dumitale și că sînt fără folos pentru oricare altul.*

CRI-CRI. *O clipă m-am simțit tentat să-ți răspund cu miau-miau. Dar cred că ești în fond o fată cumsecade (pe deasupra și frumoasă) așa că m-am întors la vorba mieroasă Cri-cri. Vrei să ajungi vedetă scriind. Cri-cri ești naivă. Ești o panseluță, greierașule. Vedetă e Belmondo sau Sofia Loren. Scriitorul e scriitor și nimic mai mult. Dacă vreunul ajunge vedetă, asta i se întîmplă la bătrînețe sau după moarte. Ceea ce, trebuie să recunoști, e întotdeauna prea tîrziu. Și nu merită, Cri-cri, să te chinuiești cu creionul pînă-ți trosnesc degetele. Dacă ții să scrii, trebuie să stai închis în casă zile de-a-rîndul, luni întregi, și tu Cri-cri vrei să te vadă lumea și să te bată cu flori.*

PASCAL ALEXANDRESCU. *„Ah, duios cîntа chitara" aș fi preferat să mi-o trimiți pusă pe note. Plăteam cuiva să mi-o descifreze la pian și poate găseam ceva plăcut, un solo sau un do — așa n-am făcut nimic. Ai un fel de curaj al stilului, dar de speță joasă, mă și feresc să reproduc vreo frază.*

DUMITRU IANCU ȚUȚUIANU. *Îmi ceri să te scot din necaz. „Domnule, eu sînt îndrăgostit și dacă n-apare bucata asta, fata cu pricina își pierde bărbatul vieții ei". Domnule, dacă eu îți public bucata asta, fata cu pricina devine de te tîrăște prin șapte tribunale — „aleasa inimii mele are doi sini cît doi curcani" — iar eu știu ce va să zică să te judeci. Dacă vrei să rămîi „bărbatul vieții ei" fă-te mic și stai cuminte. Mai ales că scrisul nu te prinde de loc.*

ION CEARĂ. *Vrei să te publicăm. „Plătesc cît cereți, publicați-mi schița Iarbă galbenă". Stai să vezi, noi înțelegem lucrurile altfel, noi plătim celui care publică. Ai nimerit-o pe dos. Dacă Iarba era puțin mai proaspătă și mai verde, dacă era plouată la timp, dacă mirosea a floare, dacă era umblată de păsări și de vînt...*

TIMOFTE MACOVEI. *„Ceas de toamnă" — poveste seacă. Eu i-aș fi pus minutare de fum (cadranul, neapărat, avea pereți de piersică), cifre din semințele scăpate de păsări pe drumul spre Sud, i-aș fi boit capacul cu sînge de măceșe și l-aș fi atîrnat între frunze, pe inima lemnului. Dumneata l-ai găsit la un colț de stradă, du-l la obiecte pierdute.*

ION B. „Soare și amintirea unei amiezi" — *lichid viscos, păstrat în perfectă stare într-o eprubetă emailată". Deducție logică : plicul din material plastic se făcea că este.*

Neconcludent : G. Caragaceanu, Cremer, Visu Mihai, Tudor Opal, Vancu Margareta, Lucia Dudu, Bob Scurtu, C. Dumitrescu, O Mărgineanu, Maria Cortez, Nicolae Mariana, W. Dimo, A. Pop, V. Birgău, N. Baroană, Vic. Vgn, N. Dobrogeanu, Jaris, Alin Antazar, Marian Constantinescu, T. Timan, Bodea Butoiești, Heautontimorumenos K.

Fănuș NEAGU

punct și virgulă

O prea grea răspundere

Trei edituri, Științifică, Meridiane și Albatros și-au asumat în grabă (în lunile martie, mai și din nou martie) o grea, o foarte grea răspundere : aceea de a refuza tipărirea unor cărți ale lui Petre Pandrea. Ciudată și regretabilă coincidență — acest refuz al editurilor citate de a reda opiniei publice opera puternicei personalități care a fost Petre Pandrea. Editura Meridiane merge foarte departe cu refuzul, căci spre deosebire de celelalte două case ale cărții, îndrăznește să califice lucrarea „Brâncuși — amintiri și exegeze" drept — atenție ! — „nepublicabilă". Deținem cele trei scrisori de refuz ale editurilor numite, adresate fiului lui Petre Pandrea, dr. Andrei Pandrea.

Poate că, răspunderea acestui refuz fiind prea mare, se va încumeta cineva să ia de pe umerii unor redactori, care semnează în general indescifrabil, sarcina grea, inestimabilă aproape, a justei prețuiri pe care ar trebui s-o avem față de dramaticul, neuitatul Petre Pandrea.

Adrian PĂUNESCU

Cibinium

Actuala ediție a „Cibiniumului" s va desfășura în municipiile Sibiu și Mediaș, precum și în alte localități urbane și rurale cunoscute pentru tradiția lor cultural-artistică : Sălișteș, Tilișca, Poiana Sibiului, Jina, Cisnădie, Slimnic, Boița, Sibiel.

Două vechi instituții de artă sibiene : Filarmonica de stat — cu aproape 200 de ani existență — și corul „Gheorghe Dima", aflat în al 92-lea an al activității sale se vor afirma, în prim plan, în cadrul manifestărilor ce se vor desfășura între 20—27 septembrie. Le vor completa corul „Bach" și corul de cameră al Casei de cultură a municipiului Sibiu, două formații de mare prestigiu pe meleagurile Cibinului

Un concert de orgă va fi susținut în incinta catedralei evanghelice din Sibiu de renumitul organist, profesorul Fr. X. Dressler, precum și Gasparo da Salo.

Acordînd, la actuala ediție, locul prim muzicii culte, festivalul „Cibinium" oferă și celorlați mesageri ai artelor posibilitatea de a se manifesta. „Casa artelor", din Piața 6 Martie din Sibiu, va găzdui, încă din prima zi a festivalului, o expoziție a instrumentelor muzicale populare de la cele mai vechi pînă în zilele noastre. Multe dintre ele au fost achiziționate în vederea festivalului. Vor veni să facă demonstrații meșteri de pe întreg cuprinsul județului, care vor oferi vizitatorilor probe practice și-și vor vinde produsele.

Expoziția este unică în țara noastră. Șapte județe își anunță participarea la înfruntarea pe care le-o va oferi concursul de fluieraș organizat de „Cibinium '70" și dotat cu premiul „Fluierul de aur".

În dorința de a reînvia arta olăritului, cîndva de mare faimă pe meleagurile limitrofe Văii Hîrtibaciului din județul Sibiu, organizatorii au solicitat participarea unor meșteri olari din județele Argeș, Bihor, Cluj, Hunedoara, Ilfov, Mureș, Maramureș, Olt, Prahova, Suceava, Vaslui și Vîlcea, care vor sosi la Sibiu pentru a contribui la reușita tîrgului-concurs al olarilor din cadrul manifestărilor prilejuite de „Cibinium '70".

Artiștii plastici sibieni vor întregi atmosfera prin două microexpoziții organizate în aer liber pe sub vestitele arcade din Piața 6 Martie și bulevardul Nicolae Bălcescu. Expuse pentru cumpărare, lucrările lor vor aduce ceva din specificul sibian în pictură, grafică, artă decorativă.

Ca și în precedentele ediții, organizatorii „Cibiniumului" vor oferi vizitatorilor și participanților la festival plimbări de divertisment în județ. La Mediaș vor putea vizita expoziția memorială Ștefan Ludwig Roth, deschisă cu prilejul actualei ediții a „Cibiniumului", precum și o expoziție a artiștilor plastici mediășeni din cadrul filialei Sibiu a Uniunii Artiștilor Plastici. În satul Sibiel, comuna Săliște, se va organiza o expoziție de icoane pe sticlă, iar la Boița (Turnu Roșu) se va deschide, cu același prilej, un muzeu sătesc — al patrulea din seria celor organizate pînă acum de „Cibinium".

Două premiere se pregătesc în aceste zile la Teatrul de stat Sibiu („Ploșnița" de Maiakovski și „Răzbunarea sufleurului" de V.I. Popa) și se vor încadra în manifestările din acest an ale „Cibiniumului". Tot la acest capitol se înscrie și montarea în decorul pregnant medieval din Piața Aurarilor a unei reprezentații intitulată „Balade și cîntece de demult" în interpretarea unui colectiv al secției germane a teatrului sibian, sub conducerea actorului Christian Maurer.

Vestita tipografie sibiană a pregătit numeroase afișe-program, cocarde și o carte a festivalului cuprinzînd aspecte din viața culturală a județului. Vizitatorilor le sînt oferite din acest an brelocuri, fanioane, portvizite și portmonee, purtînd emblema „Cibiniumului".

În fine, începînd cu această a treia ediție a festivalului de la Sibiu, între 20—27 septembrie, un mare steag alb, avînd imprimată în albastru emblema festivalului, va flutura din înălțimile cupolei Turnului Sfatului, cel care străjuiește, de-o parte și de alta, Piața 6 Martie și Piața Republicii. Tot din acest turn, o frază muzicală, culeasă dintr-o compoziție a dirijorului sibian Gheorghe Șoima, va fi difuzată în tot orașul la orele care marchează începutul.

Marius VINTILĂ

poeme

de Mircea Dinescu

În mătănii cu absint

Ca omida lunecam
pe o frunză de femeie,
sora geamănului ram
Daphne înflorea sub cheie.

Iingă palidul cîştig
Doamne de-aş avea ce pierde
ard în sînge şi mi-e frig
trupului din ceaţa verde.

Numai paşii lor îi simt
nedorind să mă refuze,
în mătănii cu absint
îngeriţe sting pe buze.

Echilibru

Mai bănuiam vulpi vesele
prin ei
şi şerpi pe podul palmei, arzînd
sfioşi spre rugă,
la rădăcina casei unde piei
de oboseală ţin sub ger drept
glugă

Şi caldele zăpezi îi luminau
ca pe copii cu părul alb
la vamă,
fiindcă bătrînii nu mai au
mirosul sfînt a plîns de mamă

Apoi din amintiri mutaţi
pe umbrele de păsări către rai
cum tremură pămîntul sub
bărbaţi
tînjind femei cu capete de cai.

Post festum

Vin îngerii la fagurii cu fiere
de parcă vorba s-ar rosti pe dos
cîţi ghimpi va da această
mîngîiere
cînd flautul e altoit pe os ?

Pictează somnul pînzele făpturii
cireşi aprinşi în sînge de băiat,
iar lucrurile se mai plîng
naturii
că-n laptele lor nu m-am
îmbăiat.

Şuieră moartea fără de ruşine
cum vipera ruginilor în fier,
nimic nu înfloreşte pentru sine
şi măştile petrecerilor pier.

Trandafir mascat

Deşi e gol vasul Pandorei
nimic nu-mi pare prea tîrziu,
îmbălsămez nimicul orei
ca pe un mort trandafiriu

Ochi înflorind pe o balanţă
cînd ochiul celălalt e calp,
umbra se plînge de distanţă
îngerii plîng de prea mult alb.

Cameleonic vorba arde
un trandafir mascat cucută,
mă cred aici fiind departe
şi nu ştiu cine-n trup se mută.

Fluture

Ride în ceruri un bolovan —
lacrima blondelor sfere ;
moartea repară fără vreun ban
ochiul corupt de himere.

Somnul divulgă tot ce nu ştiu
cămaşa vorbei mă strînge
voi fi coconul trandafiriu
fluturul florii din sînge.

Umbra sătulă de paşii mei
se-nhăitează cu îngeri
de-ar ciuguli-o iuţi porumbei
trupule, tu ai să sîngeri ?

Altă faţă

Umbra miroase a minciună
sîngele totuşi poartă mănuşi
mă-nec în mine şi strig o mînă
lebăda doarme oarbă în urşi.

Floare a somnului o să te
scuturi
peste aceste palide măşti
cum dogoreşte viermele-n
fluturi
învaţă-n tine să mă cunoşti.

Balada de pierdere

Sînt pentru noapte lampă
subţire
şi cu fitilul sîngelui scurt
ling-un perete ard în neştire
suflă spre mine clopotul surd.

Tînjesc departe şi nu am casă
piatra-nfloreşte dinspre
genunchi
în locul pleoapei vreau
o mireasă
mamă vesteşte ceasul la unchi

În pivniţi vinul albit pe frunte
leagănă luna pentru-un argint
îmi caut trupul de peste munte
voalul miresei l-o fi orbind

Să ardă blonzii blonzii salcîmii
voi fi prin sînge fratele lor,
nu pot întoarce tremurul
miinii
pe sînul Maicii de lîngă nor

Dar pune mamă jar în mireasă
plîngi de pe-acuma căci am
să cînt,
şadă cu toţii veseli la masă
eu mai întîrzii pe sub pămînt.

Şah

Intră-n mine steaua pînă-n subţiori,
cîine slab, împinge sufletul cu botul,
rîde umbra rîde sus pe căprioi
şi mă crap de ziuă şi mă crap cu totul

Tîrîtor prin lucruri nu am de ales
fluturele pleoapei zboară de pe craniu
şi angelic latru sau neînţeles
devenind o piesă-n şahul ăsta straniu.

Prin lume

Clownii dorm prin scorburi descoperite-n
regi
stîrvul acestui înger se face flaut negru,
cînd umbra mai pîndeşte şuierătoare-n
crengi
ca un cuţit mă-mbracă pe lama lui
întregul.

Dă fiecărui lucru putinţa de-a cădea
iar vorbei luminare să-mi sigileze ochii,
neantul procreează se muşcă stea cu stea
nu cîinii melancolici pe marginile gropii.

Parcă nici unul dintre foarte tinerii noştri poeţi nu are gravat mai precis şi adînc, pe fruntea sa, nobilul stigmat al poeziei, ca Mircea Dinescu. El nu are decît 19 ani. O siguranţă rară, o senzaţie de puternică şi misterioasă încredere mă încearcă ori de cîte ori mă gîndesc la condeiul său fericit, la destinul lui, atît de plăcut stelelor.

Este, fără doar şi poate firesc, ca, atunci cînd se arată Talentul, oamenii să se încline cu emoţie, luminaţi brusc de flacăra unui sentiment neobişnuit, parcă transmis lor dintr-o îngrămădire astrală îndepărtată. O stare aproape vizionară, aidoma celei pe care o încercăm cînd privim o dimineaţă frumoasă. ne umple întotdeauna ori de cîte ori descoperim, printre noi, semnele Celui Înzestrat, ale acelui pe care iremediabil şi definitiv l-a sărutat pe frunte Poezia. Stelele îl iubesc, oamenii îi fac loc să treacă. sunetele lumii i se supun.

Este semnul participării noastre la miracolul Fenomenului Rar.

Cezar BALTAG

Dar cine cîntă doamne numele meu în cer
căci din senin coboară precum un fulger
plînsul
şi fug prin sacul lumii cu sîngele jungher
să izvorască ziua mai repede într-însul

Batem cerul

Mai lucrează-n ochi femeia, o rîndea de foc
e vinul
alţi dulgheri în vrednicia trupului găsim
mai greu
vorba, îngerească pleavă, întregeşte încă plinul
batem cerul, cum se spune, să priceapă
dumnezeu.

Undeva sînt uşi deschise, umbra fluieră neantul
facă-se la urma urmei voia celor fără ham,
somnul mai felin coboară cînd într-unul
cînd într-altul
nu întreabă dacă-i voie, ce ochi poartă
sau ce hram.

Cîntă vremea în clepsidre şi dansăm
peste putere
doar prin Turnul Babel parcă am jucat
în contratimp
cineva, n-aş avea gură, ne iubeşte şi ne cere
chiar de-am vrea din bunătate să-i dăm
altceva în schimb.

De-ar striga cocoşi în sînge să trezească pururi
gîndul
Univers din prea-lumină cît exist încerc şi eu,
scriem apele cu vîsla, cu picioarele pămîntul
batem cerul, cum se spune, să priceapă
dumnezeu.

Invocaţie nimănui

În piatră toarnă fluturi şi-n trupul meu
dovezi —
munţii melancolici bat în felinare,
noroiul poate-ascunde un înger prin cirezi
e altul adevărul dacă nu-i dat cu sare ?

Absurd sublim

Nu mi se-ngăduie să fim
ceea ce sîngele nu poate,
ninsoarea-absurdului sublim
pune comedia pe roate.

Un orb ne-a desenat pe toţi
fără să ştie unde-i capul
şi tragem zeităţi pe roţi
şi muzica primară-i trapul.

Ca pasărea pe limba ei
cel ce gîndeşte — cel ce piere
din doi în doi, din trei în trei
trăim cu spaima de putere.

Joc de noroc

Pe maidanul vieţii aruncăm
cu oase
drept cîştig părinţii, pierdere
tot ei
carnea mea visează numai
şase-şase
să se înnegrească cerul în femei

Dincolo de soare arde o pendulă
care ţine-n sfîrcuri mierea
din destin
şi cum firea noastră-i veşnic
nesătulă
ochiul niciodată nu va fi prea
plin.

Aşteptăm la zaruri să adoarmă
sorţii
timpu-i deopotrivă lup flămînd
şi ied,
viii sînt cu viii, morţii sînt
cu morţii
cineva mă strigă şi parcă
mă pierd...

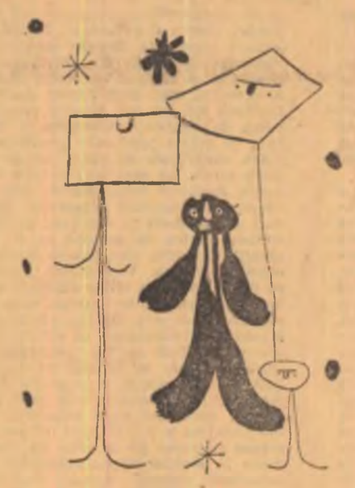

Desene de JOAN MIRO

Mi-ar trebui o viaţă să pot cădea felin
în plasa vorbei şade păianjenul cu cruce,
purtat pe alte buze mi-e sufletul mai plin
din mărăcinii serii nu ştiu ce-o să-l
descurce.

Colind copilăria cum viermele un fruct
iar dacă-mi scutur umbra aştept măcar
o frunză,
ca Tantal întind mîna dar cerul parcă-i
rupt
şi seara mă descrie frumos pe nici-o pînză

Bal transparent

Domnul sînge începu să fie curtenitor
atît de feminin sărea într-un picior
se îmbrăca într-o rană subţire cu voal
dansînd impudic o coasă din bal
apoi de-a v-aţi-ascunselea înspre seară
pîn-au rămas copiii de sticlă şi de ceară

Glas

Rupe din mine somnul, copiil,
la malul părinţilor
şi vîsle de oase
trag sudoarea acestei cîmpii
pe gurile soarelui negru
să-i lase.

Vinovat doamne şi umbrit
de infern
iată risipa —
somn al tăcerii
cade pe sufletul meu
şi din stern,
ursii ascultă-n femei glasul
mierii.

Înserare

Cum mi se face înăuntru frică
îmi izbucneşte iarna dintr-o
mînă,
trupul coboară, ochiul se ridică
şi fructul verii încă se amină.

E domnul Ceas în hainele
de seară
iubind pe doamna X
pe domnul Y,
numai această moarte,
domnişoară,
surîde iar şi nu pot să mă
vindec.

Laocoon uitat

O, cum andreaua sîngelui
lucrează
biserici albe în globule roşii,
osul meu tînăr s-ar dori
spetează
a soarelui sub care ard cocoşii.

Nimic nu-ntreabă trupul,
nici nu ştie
de existenţa mea de sub
armură,
ci limba doar e şarpele ce-mbie
Calul Troian să-mi topăie
în gură.

Strîng dulci dovezi dar totul
se divide
Cuvîntul-cal doreşte încă
mînzul
şi iarba mai subjugă piramide
în Troia unde înfloreşte plînsul.

Cintar

Iarba nu e sătulă de noi
altfel s-ar naşte monştri
de iarbă,
steaua aceeaşi e în gunoi
altfel ar pune piatra să fiarbă.

Lumea rodeşte pe un cîntar
veştedul pune zăbrele florii,
tînăr nechează calul de dar
îmbătrînind muritorii.

Totuşi natura pare un ban
gata să cadă pe-o faţă,
steaua scrie în mine un an
pămîntul o viaţă...

Sens interzis

Trecem pe străzi mai mult
în goană
mai mult cu ochelari de cai
şi totul e precum o goarnă
ţipînd între pămînt şi rai

Euforia ne mănîncă
uitaţi copii sau vagabonzi,
nu-i apa tulbure adîncă
cum nu sînt îngeri fiii blonzi.

Bezmetic cer silit pe roate
e totuşi timp să ne ferim,
cu cei ce altfel nu se poate
sau ne muşcăm sau ne iubim

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef : Ştefan Bănulescu
Redactori şefi adjuncţi :
Cezar Baltag, Fănuş Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacţie :
Constantin Ţoiu

REDACŢIA :
Bucureşti Bd Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 61 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAŢIA :
Şoseaua Kiseleff 10 tel 18.33.99

ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"

Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ion.